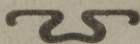

Katekismus haritud tootüdrukule.

Kõik need tööd küsimistega ja
kostmistega äraseletatud, mis
tootüdrukul paremates maja-
pidamistes ettetulewad. ≡

Proua C. Grauenhorst'i järele.

Pärnus.

A. Birkhan'i trükk ja kirjastus.

1909.

Katekismus

haritud toatüdrukule.

Kõik need tööd küsimistega ja
kostmistega äraseletatud, mis
toatüdrukul paremates maja-
≡ pidamistes ettetulewad. ≡

Proua E. Grauenhorst'i järel.

Pärnus.

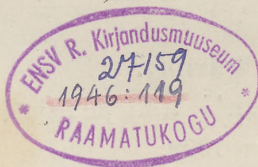
A. Birkhan'i trükk ja kirjastus.

1909.

Gesfõna.

„Haritud toatüdrukü katekismus“ on selleks otstarbeks kokkuseatud, et ta neile tüdrukutele juhatajaks käsiraamatuks võiks olla, kes haritud toatüdrukuteks väljaõppida tahavad. Haritud rahvastel on kogunisti niisugused koolid olemas, kus tüdrukud oma teenistuse kohusid tundma võinud õppida. Et meil jarnased koolid puuduvad, siis tahab käesolev raamat kooli aset täita ja neile juhatajaks olla, kes haritud toatüdrukuteks jaada tahavad. Majapidamises on toatüdrukul palju juurem tähtsus, kui toapoišil, sest paljuparemine võetakse puhtas riides ja haritud kombedega toatüdrukü käest jõõkšid vastu, kui toapoiši käest. Toatüdruk on mõeraste vastuvõtmise juures paremaks käeks; niisama on ka kuld- ja hõbeasjade puhastamine ja pesu korraldamine temale kohuseks. Peale selle peab ta haritud seltskonnas ennaft mõõdukalt ülespidada mõistma. Gesseisaw raamat tahab siis kõiges nendes ja veel teistes asjades tüdrukutele õpetajaks ja juhatajaks olla.

Wäljaandja.

Wiijatufe = ja aukupakkumise = õpetus.

1. küsimine. Kuidas peab tüdruk oma majaprouat nimetama?

1. vastus. Niisuguses majas, kus majaherral mitte iseäralist aunnime ei ole, tuleb majaproua ikka „armuliseks prouaks“ nimetada.

2. küsimine. Kuidas tuleb würosti ja würostiprouat nimetada?

2. vastus. Neid tuleb „würostlikuks kõrguseks“ nimetada.

3. küsimine. Kuidas peab krahwiprouat ja krahwipreilit nimetama?

3. vastus. Krahwiprouat peab „krahwiprouaks“ ja krahwipreilit „krahwipreiliks“ nimetama.

4. küsimine. Kuidas peab parunit, tema prouat ja tütarit nimetama?

4. vastus. Parunit tuleb „paruniherraks“, ta prouat „paruniprouaks“ ja tema tütarit „parunipreiliks“ nimetada.

5. küsimine. Mis sugustes järgudes langeb meie aadeliseisus?

5. vastus. Meie aadeliseisus langeb krahwi-, paruni- ja liht-aadeliseisusesse.

6. küsimine. Mis sugused määrgid on neil aadeliseisuse järgudel?

6. vastus. Krahwikroonil on 9 sakki, parunikroonil 7 sakki ja liht aadelikroonil 5 sakki.

7. küsimine. Kuidas peab tüdruk üleüldse ennast ülespidama, kui tal wõeraste herraste juures isiklist toimetamist on?

7. vastus. Wõeraste herraste juurde jõudes peab ta enese jalanõud ärapuhastama ja muud riided korda seadima; sellejärele tuleb temal kõlistada ehk ukse peale

kojutada. Lastakse tüdruk nüüd mõraste herrade ette, siis peab ta sirgelt seisma, herrastele wabalt otse waatama ja mitte wäga walju, kuid selge healega oma asja ettekandma.

8. küsimine. Kui tüdruk ühes krahwlikus majas teenib ja majatütre poolt käsu saab, paruni tiitart sünnimispäewa pidule kutsuda, misjuguuste sõnadega peab ta seda siis tegema?

8. wastus. Krahwipreili M. von M. on annu paruni preilit J. von S. 12. märtsiks pärast lõunat kell 4 enese juurde paluda.

9. küsimine. Kuidas peab wastus olema, mida tüdruk krahwipreilile tagasi toob?

9. wastus. Parunipreili J. von S. lasseb lahke kutsumise eest tänada ja lubab ilmuda.

10. küsimine. Kui tüdruk ühe haige naesterahwa terwise järele peab kuulama, misjuguuste sõnadega peab tema siis seda tegema?

10. wastus. Raubandunif S. palub teada, kuidas proua salandunifunna B. terwisega lugu peaks olema?

11. küsimine. Kuidas mõiks wastus selle küsimise peale olla?

11. wastus. Proua salandunifunna B. lasseb lahke osawõtmise eest kõigest südamest tänada; tema terwis olla nüüd natuke parem.

12. küsimine. Kui üks tüdruk herrasid teatrisse peab saatma, kuidas tuleb temal seal juures ennast ülespidada?

12. wastus. Tüdruk peab wiis sammu herraste järele käima, et ta nende jutuajamist mitte pealt ei kuula, kuid seal ennast aga ikka nii hoidma, et ta herrastele näha on. Teatris aitab ta ühtviisi seljast ärawõtma ja ootab käsku, millal ta jälle järele tulema peab.

13. küsimine. Kuidas peab tüdruk kojusaatmisel ennast ülespidama?

13. wastus. Kui waheajal wihma sadama on hakkanud, võtab tüdruk wihmavarju ligi, aitab riiete panemise juures neid riidesse panna, toob, kui herrased sõita

tahawad, ruttu woorimehe ja hoiab wanfrisse astumise ajal wihtmawarju nende pea kohal.

14. küsimine. Kui tüdruk majaprouaga uulitsal käib ja proua tüdrukuga rääkida tahab, kumbal pool küljes peab ta siis käima?

14. wastus. Tüdruk peab siis majaproua pahema pool küljes käima.

15. küsimine. Mis on viisit?

15. wastus. Viisit on külas käimine.

16. küsimine. Misfugusel päewatunnil käiwad herasfed harilikult külas?

16. wastus. Kell 12—3 lõuna ajal.

17. küsimine. Mis peab herra, kes külasse tuleb, eestoas enese juurest ära panema?

17. wastus. Külasse tuleja herra peab eestoas enese ülikuube, ülekingsid, širmi ehk keppi enese juurest ära panema.

18. küsimine. Mis peab külaline enesele wõderastetuppa ligiwõtma?

18. wastus. Külaline peab enese kübara ligiwõtma.

19. küsimine. Mis peab naesterahwas, kes külasse tuleb, ette tупpa jätma?

19. wastus. Tuleb naesterahwas külasse, siis jätab ta aimult ülekingsad ette tупpa ja ilmub terwes ülikonnas wõderaste tупpa.

20. küsimine. Kuidas peab tüdruk külaliste wastuwõtmise juures ennaft ülespidama?

20. wastus. Kui keegi ennaft külaliseks teatab, siis küsib tüdruk kõigepealt külalise käest ta nime ja nimelt järgmise sõnadega: Keda wõin ma enese herrastele teatada? ehk: Kas tohin ma Teie auuwärt nime teada saada? Siis teatab ta külalise tulekut oma herrastele järgmiste sõnadega: Herra leitenant von N. soovib armulisele herrale külasse tulla. Wõetakse külaline wastu, siis tuleb tüdruk tagasi ja teatab wastuwõtmist järgmiste sõnadega: Armuline proua lasseb paluda, ehk: Herral on teie tuleku üle wäga heameel. Siis toob ta wõera ettetuppa, aitab riided ärawõtta ja teeb wastuwõtmisetoa ukse lahti.

21. küsimine. Mis peab tüdruk külalise äraminekul tegema?

21. vastus. Ta aitab külalist jälle riidesse panna, jaadab teda üle korridoori ja teeb ukse lahti; ust ei tohi ta mitte enne finni panna, kui mõeras juba nii kaugel on, et ta ukse finni panemist ei kuule.

22. küsimine. Kui herraste kodust ära olemisel üks herra või naesterahvas enese külasetulekut teatab, kuidas peab tüdruk ennast siis ülespidama?

22. vastus. Tüdruk küsib kõigepealt herra või naesterahva nime, ja kui ta pealesele teada on annud, et herrased kodus ei ole, tuleb tal haritud kombel järelepärida, mis asi mõeral herral või naesterahval tema herrastega õiendada oleks; näituseks peaks ta küsima: Kas teil wahest niisugune asi oleks, mida mina ärandiada võiks? ehk: Kas Teil mulle wahest midagi ütelda ei ole?

23. küsimine. Mis on takt?

23. vastus. Takt on niisugune junnilik teguviis, kus inimene seltskonnaga mitte kokku ei pörka. Kellel niisugune omadus mitte juurde sündinud ei ole, peab jõudumööda jeda enesele kätteharjutama.

24. küsimine. Kuidas avaldavad toatüdrukud sage-dasti enese takti wastalisk olekut?

24. vastus. Sellega, et nad herrastele küsimise ettepanewad, mis ainult ligidal seiswatel perekonna liikmetel lubatud on; kui nad täiskaswanud tütreid ja poegi mitte nende seisuse ja auunimede järele ei nimeta. Taktita oleks ka see ja pahandaks herrasid, kui näituseks tüdruk armulise preili peigmehe, ühe ohwitseri külasse tulekut järgmise sõnadega teataks: „Armulise preili peigmees palub enese siatulekut teatada. „Teatamine peaks ikka järgmine olema: Zeitenandi härra von N. joowib enese külasse tulekut teatada.

25. küsimine. Kuidas peab toatüdruk wastama, kui majaproua teda kutsub?

25. vastus. Ta peab ikka auunime järele wastama, näituseks, proua salanõunikunna, paruniproua, armuline proua j. n. e.

26. küsimine. Kui tüdruk herraste hiiude, küsimise, ehk käimise peale jaatava vastuse peab andma, kuidas peab ta siis ütlema?

26. vastus. Tüdruk ei tohi mitte lihtja, kuiwa „ja“ sõnaga vastada, vaid peab alati jaatavalt „wäga heameelega“ ütlema.

27. küsimine. Mis on toatüdruku juures kõigeilusamaks ehteks?

27. vastus. Kõigeilusamaks ehteks on alandlik olek, auupakkumine, alaline lahke nägu, wiisakus, usinus ja puhas süda.

28. küsimine. Misjugušid woorušid on weel olemas, mis haritud toatüdrukule ehteks peakšiwad olema?

28. vastus. Puhtus, korraarmastus ja waikimine.

29. küsimine. Kuidas peab haritud toatüdruk ennašt teiste maja teenijate wastu ülespidama?

29. vastus. Haritud toatüdruk seisab herrastel ligedamal, kui teised majateenijad; tema näeb ja kuuleb enam, kuna temal siis rohkem ka waikida tuleb; wiisakas ja hea toatüdruk ei tohi teiste teenijatega mitte palju lobijeda ja oma herrastest mitte halba kõneleda.

30. küsimine. Kuidas peab toatüdruk isiklikult ennašt armulise proua wastu ülespidama, kui tal tema juures midagi teha ja talitada on?

30. vastus. Kui tüdrukul armulise proua juures midagi teha wõi talitada on, peab ta hoolega jelle peale waatama, et ta piinlikult puhas on; iseäranis peawad ta käed ja sõrmeküüned puhtad olema ja ta peab püüdma armulise proua soowišid ta näošt ära lugeda.

II. j ä r k.

Lauakatmine ja söökide ettejeadimine.

Nagu iga tegewus harjutamise läbi täielikumaks muutub, nii võib ka hea tahtmise ja harjutamise waral lauakatmise kunst ära õpitud saada. Eiht toatüdrukü käest ei wõi herra sed mitte nõuda, et ta kõigiti korralikult juurt söögilauda katta peaks mõistma. On ka ära nähtud, et ojaw toatüdruk õppinud lauakatjast kuidagisti taha ei jõe. Toatüdrükust kes lauda katta oskab, peetakse palju lugu. Iga majaproua teab, kuidas heasti kaetud laud külasilesele söögituppa astudes head meeleolu jünnitab, ta teab jeda ka, kuidas korratumalt kaetud laud, kus ka weel puhtus puudub, jelle wastu mitte aimult halba meeleolu ei jün- nita, waid ka söögijü rikub. Seda juurem on siis toa- tüdrükü wäärtus, kui ta lauda laitmatalt katta ja söökijid heasti ettejeadida oskab.

1. küsimine. Mis tähendab lauakatmine ja söökide ettejeadimine?

1. wastus. Lauakatmine ja söökide ettejeadimine on ühe wõi mitmesuguste laudade korraldamine ja söögi ajal mitmesuguste toitude ümberkandmine ja ettejeadimine.

2. küsimine. Mis nimetatakse söögiriistadeks wõi kuwäärideks (Kuwert)?

2. wastus. Kuwäärideks wõi söögiriistadeks nimeta- takse kõike jeda, mis ühe lauawõdera wõi üleilõdse sööja ette jeatakse, nagu taldrük, muga, kahwel, lusikas, salwrätik ja klaasid.

3. küsimine. Mis nimetatakse toiduliigeks (Gang)?

3. wastus. Toiduliigeks nimetatakse ükijut ehk mitmeid ühesuguseid toidujaguseid, mis ettejeatakse, näitu- seks võib seljalihaküpijü ja noori kanu üheks toiduliigiks kutsuda.

4. küsimine. Mis on diner (üttele dinee)?

4. wastus. Diner on juurem lõunaföök.

5. küsimine. Mis on souper (ütle supee)?

5. vastus. Souper on suurem õhtusöök.

6. küsimine. Mis on puhwet?

6. vastus. Puhwet on suurem laud, mille peale mitmesugused külmad ja soojad söögid on seatud, kuhu juurde taldrifud, noad ja kahvlid on pantud, et võerad iseennast teenida võiksid. Uuema moodulises majapidamises kutsutakse ühte suurt kappi puhwetiks, kus kõiki sööginõusid, nagu laudlinasid, taldrifuid, nugasid jne. hoitakse.

7. küsimine. Kuidas kaetakse lauda?

7. vastus. Kui ühte või mitmed lauda kaetakse, siis peab tüdruk kõigepealt sellepeale vaatama, et lauad üheförgused on, üksteise ligidal seisavad ja mitte siia ega sinna ei liigu.

8. küsimine. Kuidas pantakse laudlina peale?

8. vastus. Lina peab filedalt peal olema, kõike lauda katma ja igalt poolt ühewõrra üleääre rippuma. Peab tähelepanema, et linal parempool pealpool on ja keskmine rullimisewolt laua keskpaika tuleb.

9. küsimine. Kuidas peawad üksikud söögiriistad laual seisma?

9. vastus. Söögiriistade ärajaotamisel peab selle peale waadatama, et nad üksteisest nii kaugele seisavad, et iga lauawõeras lähedasti istuda võib. Üksteise kõrwal seiswate taldrifude waheruum peab umbes 13 tolli olema.

10. küsimine. Missugused söögiriistad peawad hari-likul perekonna laual olema ja kuidas peawad nad seal seisma?

10. vastus. Lihtsal perekonna laual peab olema lausik-taldrif, mille peale lihtsalt salwrätik on pantud, kus ka jai ehk leib puududa ei tohi; ka võib salwrätik kolme nurgeliselt taldrifu peale pantud olla, mille all leib seisku. Matuse paremale ja ülespoole lausik-taldrifu kõrwale seatakse kompott-taldrif. Kui noalused olemas on, siis seatakse nad paremale poole taldrifut, kus kahwel taldrifu pool ja selle kõrwal siis nuga seisku; noatera peab

taldriku poole pööratud olema, kuna lusikas ülewaltpool nende kohal seisstu; kui noakluseid ei ole, siis pantakse pahemale poole taldrikut kahwel, paremale poole nuga ja lusikas. Pahemale poole seatakse kolmemurka üks weeklaas, siis punase- ja walge-weiniklaas.

11. küsimine. Mis peab peale selle weel laua peal olema?

11. wastus. Lihtsa perekonna laua peal peab weel pipraga, foolaga ja sinepiga täidetud topfik olema; ka wee karafiin ei tohi puududa.

12. küsimine. Kuidas peab jöögi ettekandmisel toatüdruk riides olema?

12. wastus. Toatüdruk peab jöögi ettekandmisel puhtasti riides olema; walge põll olgu temal ees ja kindlad kingad jalas; käed peawad temal heasti puhtaks olema pestud ja kui herrased nõuawad, peawad temal walged puuwillased kindad käes olema.

13. küsimine. Misjuguised lauandud tulewad ihe juurema laua juures ette?

13. wastus. Lauandude üle ei wõi kindlasti midagi ütelda, waid neid seatakse nii lauale, kuidas neid kellegil olemas on. Üleüldse toodakse lauale hõbenõud, lilled korwides ja waasides, araliised küünlajalad ja liht-rid ja väikesed weiniga täidetud karafinid; kõik need tulewad nõnda lauale seadida, et keskpaigast waadates mõlema poolsed lauaotsad ihesugusel kombel wäljanäewad. Kui koogid olemas on, siis tulewad need laua keskpaika seadida. Weini pudelid peawad nii laual olema, et iga lauawõeras neid hõlpsasti kätte saab.

14. küsimine. Kuidas pakutakse toitušid ja weinišid?

14. wastus. Kõiki toitušid pakutakse pahemalt poolt, kuid weini walatakse aga paremalt poolt küljest. Weini sissewalamisega wõib siis eraldus tehtud saada, kui paremalt poolt mitte juurde ei pease, näituseks kui faks isekut iŕsteisega juttu ajawad ja neid sellega nende jutus mitte segada ei taheta. Walget weini walatakse külmalt

klaasisse, kuna punastweini enne pisut soojendada tuleb. Champagner (üttele shampanjer) malatakse jäseest wõetult klaasidesse. Taldrikud, millest herrased jööwad, peawad enne köögis pisut soojaks olema tehtud.

15. küsimine. Kuidas peab tüdruk toitušid kätte ulatama?

15. wastus. Kõik toidud ulatakse pahemalt poolt küljest kätte. Waagen peab nii ulatatama, et sealt lusikaga wõi kahwliga toitu lahedasti kätte wõib saada.

16. küsimine. Kuidas tuleb taldrikuid ära wõtta ja uusi jälle asemele panna?

16. wastus. Kõik taldrikud, ülepea kõik, mis tüdruk ära wõtab ehk asemele paneb, peab paremalt poolt sündima. Kui noad ja kahwlid toiduliikide wahel wahetatakse, siis hoiab tüdruk noa- ja kahwlikorwi käewarres, ehk ühte kandikut käes, kus noad ja kahwlid eraldi seisawad. Külaline, kes noa ja kahwli peale tarwitamist jöögitaldriku peale paneb, soowib alati, et nad puhastatud peakšiwad jaama. Niisugusel korral wõta nad kohe ära ja lasse neid köögis ruttu puhtaks teha. Kõik toimetused, ka tulemine ja minemine, uksede finnipanemine j. n. e. peab wõimalikult mürata sündima. Toitude ettekandja tüdruk ei tohi seltskonna kõnelemisest mitte osawõtta.

17. küsimine. Kuidas peab tüdruk suppi kätte ulatama?

17. wastus. Tüdruk paneb pahema lahtise käe peale kottupantud salwrätiku ja selle peale supiga täidetud taldriku, mida kätte ulatatakse. Taldrik wõetakse lihtsalt pöidla ja esimese sõrme wahele ja pannakse paremalt poolt lauawõdera ette lauakatt-taldriku peale.

18. küsimine. Kuidas ulatatakse loomaliha kastega ja kartulatega lauawõderale kätte?

18. wastus. Peale selle, kui supitaldrikud ärawõetud on, tuakse loomaliha kastega ja kartulatega lauale. Tüdruk wõtab lihawaagna, kus kahwel liqi on, pahemasse kätte, paremasse kätte kartulid, kuhu lusikas on pantud; ta pakub niisid pahemalt poolt esitaks liha ja siis kartu-

lid. Kasted ulatawad herrašed iše edasi. Seda kõike wõib aga ka ühe juure kandiku peal kätte ulatada.

19. küsimine. Kuidas kantakse aiawilja ühes jelle lihandustoiduga lauale?

19. wastus. Pealejelle, kui pruugitud taldrifud, kus peal juba jõõdud, ära on koristatud ja puhtad jälle ajemele pantud, ulatatakse aiawili ühes jelle lihandustoiduga pahemalt poolt küljest lauale. Ehitiks antakse ühe käega aiawilja, kuna teise käega jelle lihandustoitu pakutakse.

20. küsimine. Kuidas kantakse praadi ja kompotti lauale?

20. wastus. On pruugitud taldrifud ära wõetud ja puhtad jälle ajemele pantud, siis pakutakse praadi ja kompotti niisama pahemalt poolt lauawõderale, nagu eespool nimetatud toitused.

21. küsimine. Mis on tüdrukul kõik ettewalmistada, kui juurema seltskonna õhtusöök (souper) ja tants on?

21. wastus. Tüdruk peab päew enne seda wõi sellejama päewa hommikul tantsu jaoks pörandat wahaga ära silitama (bohnern) ja kui wõimalik on, siis seda tekidega kinnikatma. Kõrwalstappa peab ta ühe puhweti laua seadima, mille peal theendõud, tassid, taldrifud, lusikad, waagnad ja mitmesugused klaasid, koogid ja süldid, weinid, punshid, lihidelt kõik, mis lauakatmiseks tarwis läheb, seisma peawad. Et juuremas osas elumajades mitte nii palju ruumi ei ole, et lauda enne ülesseadida ja katta wõiks, siis peawad kõik lauandõud, taldrifud, noad ja kahwlid, kompottid, jaiad, toolid, ja jällegi kõik, mis lauakatmiseks tarwis läheb, nii käepärast seatud olema, et laud weerand tunni pärast kaetud wõiks olla.

22. küsimine. Milleks peab peale jelle tüdruk juurema õhtuseltskonna wastuwõtmiseks weel ennaft ettewalmistama?

22. wastus. On seltskond kella 8. ajaks kokkufututud, siis peawad ruumid kell $\frac{3}{4}$ 8 walgustatud olema. Kella 8 ajal peawad üks wõi kaks tüdrukud walmis olema, kes riideid seljast aitawad ära wõtta ja uksti, mis wõderastetuppa wiivad, lahti teewad. Et wõderad äramine-

kul omad asjad ilma waewata kätte wõiksiwad saada, peawad riidewarnad ettekotta olema ülesjeatud. Ka peab tähelepanejal tüdrukul ühe niisuguse õhtu seltskonna jaoks eesttoas alati hari ja peegel käepärast olema, et wõerast enne wõeraste tuppä minekut, enese riideid korraldada wõiksiwad.

23. küsimine. Kuidas peab toatüdruk niisugusele õhtuseltskonnale theed pakkuma?

23. wastus. Niipea kui jagu külalisi on kottu kogunud, saab theet ja theekoofisid pakutud; nii pakutakse ifka edasi, kuni igakuks kottukogunud külalistest tasji theet on saanud. Muud, mis veel pakutud saab, peab tüdruk üksiku tantjude waheaegadel ümberkandma. Rööginõud saawad juure kandiku peale seatud, sinna kõrwale pantakse jagu taldruid ja lusikaid; niisama pannakse ühe kandiku peale jookisid, nimelt 8—10 klaasi punastweini, 8—10 klaasi bolet, 8—10 klaasi limonadi; iga joogisort tuleb isepaika korraldada.

24. küsimine. Kuidas tuleb juuremale seltskonnale õhtusöögilaud katta?

24. wastus. Sell ajal, kui kotilloni (ütle kotiljong) tants peale hakkab, peab hakatama lauda katma. Lauakatja tüdruk peab teadma, kui palju inimesi lauda istuwad, et neile söögilauale istetsemaid teaks seadida. Söögikettjale peab warem juba käsk olema antud, et oma tööga kell 12³/₄ walmis on, nii et peale tantju õhtusööki kohe wõiks algada.

III. j ä r k.

Suurema lõunalaua katmine.

1. küsimine. Misjuguist sorti söögiriistajid wõi serwiitijid on olemas?

1. wastus. Kolme sortijid on söögiriistajid olemas: Prantsuse-, Inglise- ja Wenesöögiriistad.

2. küsimine. Kuidas kaetakse ühte suuremat lõuna-
lauda?

2. vastus. Kui mitmed lauad üksteise kõrvale
tulevad panna, siis peavad need üheförgused olema. On
mõni laud madalam, siis tuleb jalgadele midagi alla
panna, et see teistega üheförgune oleks.

3. küsimine. Kuidas tuleb laudlina lõunalaual
laotada?

3. vastus. Kõigepealt laotakse laua peale õhukene
willane tekk ehk muu pehme riie, kuna siis selle üle
laudlina laotatakse. Allapantud riie katab kookupantud
laudade wahetähe ära, nii et lauapind sile on; laudlina peab
üle laua ääre kuni tooli istumeni ulatama.

4. küsimine. Misjargused laudlinad peavad suurel
lõunalaual olema?

4. vastus. Peenikesed lõunalaual linad peavad
siid-damastist olema. Laudlinad, selle ääred pitsidega ja
narmastega ehitatud on, niisama ka jalvrätikut jellesamaste
ehtidega, ei tohiks mitte tarvitusele võetama.

5. küsimine. Kuidas pannakse suurema lõunalaual
jaoks jalvrätikut kottu.

5. vastus. Jalvrätikute kunstlik kookupanemine
õige peenikesel lõunalaual ei ole mitte enam moodis,
ehk see küll kaunistegi lauda ehib. Lihtne kookupanemine
ehk nõndanimetatud „piiskopimüts“ aitab küllalt.

6. küsimine. Kuidas pannakse suurel ja peenikesel
lõunalaual taldrikut lauale?

6. vastus. Taldrikut peavad nii seisma, et tald-
riku esimene äär lauaserwaga tase on.

7. küsimine. Kuidas peavad suurel lõunalaual
lujikad, noad ja kahvlid seisma?

7. vastus. Nuga pannakse taldriku paremale poole
külge, nii et tera taldriku poole tuleb. Noa kõrvale pan-
natakse jõõgilujikas; kahvel seatakse pahemale poole taldrikut.

8. küsimine. Kuidas peavad lauaehetd suurel
lõunalaual seisma?

8. vastus. Kõigerohkem ja kõigeparemad laua-
ehetd (Nussäge) peavad laua keskpaigas seisma; muud

Lauaehthed seatakse waheldamisi laua otjadele; iga paari lauaehthe wahese tuleb lillesid seadida. Laua peale, mis 12—20 inimese jaoks on kaetud, tuleb üks suur ja 2 väiksemad lauaehthe ja paar lillepotti panna. Iga taldriku kohta sea väikesed lillekimbukesed, mida nööbi auku wõib pista. Kui lilleklaasid kae pärast ei ole, siis wõib lillekimbukene salvrätiku peale panna wõi selle woldi wahese pista.

9. küsimine. Kus peab suurel lõunalaua süügis-kaart olema?

9. wastus. Süügiskaart peab pahemal pool taldriku wõi ka taldriku peal olema. Suurel lõunalaua peab neid nii palju olema, et iga lauawõeral wõi vähemalt kahe peale niisugune kaart tuleb.

10. küsimine. Kui palju klaasi peawad lihtsal lõunalaua olema?

10. wastus. Lihtsale lõunalauale pannakse iga külalise jaoks kaks klaasi, üks punaseweini ja teine walgeweini jaoks; kui šampanjeri ka pakutakse, siis peab selleks iga külalise jaoks ka üks klaas olema.

11. küsimine. Kuidas peawad klaasid laua peal seisma?

11. wastus. Harilikult tuleb neid järgmiselt seadida: pahemale poole kahwli otja juurde tuleb šampanjeri klaas, siis walgeweini klaas ja selle järele punaseweini klaas. Klaasid peawad üksteisest ühe kaugusel seisma; kõrgemad klaasid ei tohi madalamatel mitte paremal pool seista; et weini sisetallamine paremalt poolt sünnib, siis on halb üle kõrge klaasi madalatesse walada. Et pika laua peal klaasid kõik ilusasti rias oleks, siis tõmba üks nöör üle laua ja pane selle järele klaasid laua peale.

12. küsimine. Kui palju soola-, pipra- ja sinepitoppsiid peawad laua peal seisma?

12. wastus. Soola-, pipra- ja sinepitoppsiid sea nii palju laua peale, et iga külaline neid waewata kätte saab, ilma et tal tarwis oleks oma naabert tülitada.

13. küsimine. Kui palju huilieri peawad laua peal olema?

13. vastus. 20 inimese peale peab üks huilier arvatama. Huilieris peab äädika- ja õlipudelikene, niisama ka caijennepipar ja Inglise sinepi tops olema.

14. küsimine. Kus peab hambajosi olema?

14. vastus. Hambajosi saab sagedasti hõbedase ehk ka klaasnõukese sees laua peal seisma; parem on, kui jeda kõrwal laua peal hoitakse ja külalistele siis kätte antakse, kui nad jeda joowiivad.

15. küsimine. Kui palju jõöginõusid on 12. isikule lõunajõögiks tarwis?

15. vastus. 4—5 meetri pikune laudlina, 15 salvrätikut, 1 suur ja 2 väikest lauachet (Nusfäße), 2 lillepotti lilledega, 1 huilier, 2 sinepinõud, 2—4 pipratopfi, 4—6 soolatopfi ühes soolalusikatega, 1 supitirin, 2 piker-kust plated, 2 ümargust platet, 4 lisandustoidu waagent, 2 kastenõud, 30 lauistik taldrifku, 15 supitaldrifku, 30 väikest taldrifku kompotti ja järeloa jaoks, 15 kohwitassi, 30 kahwelt, 30 nuga, 18 lusikat, 18 järeloa nuga, 12 järeloa kahwelt, 12 järeloa lusikat, 12—24 kohwilusikat, 2 karafini, 15 walgeweini klaasi, 15 punajeweinklaasi, 15 sherruweini klaasi, 18: likööri klaasi, 10—12 weeklaasi, 2 hambajosi-hoidjat, 1 piimakann, 1 suhkrutoos suhkrutan-gidega ja 2 väikest ettekandmise kandikut.

16. küsimine. Mis on puhwetilaua juures tähelepanna?

16. vastus. Kui ühe suurema lõunajõögi kõrwale puhwetilaud peaks seadama, kus külalised tarwituse järele iseennast teenida wõiwad, siis seatakse walge linaga kaetud laua ääresse väikesed taldrifid salvrätikutega, nuga-dega, kahwli-dega ja leiwaga; weel peab selle peale waatama, et seal tarwilikul mõõdul soola, pipart ja sinepit on; peale selle peawad seal tassid, weiniklaasid ja tagawara jõöginõud olema. Mitte ei tohi ära unustada, et, ehk küll külalised ennast ise teeniwad, ometigi wäga tarwilik on, et teenijad waimud alati käepärast on. Need peawad alati tarwitatud jõöginõud ja klaasid ärawiima ja tühjade kandikute asemele täied tooma. Peale selle

peavad nad weini, õlut ja muud klaasidesse valama; igapidi peavad teenijad mõrastele abiks ja käepärast olema.

17. küsimine. Kui palju isikut on teenimiseks tarwis?

17. vastus. 10—12 laua-mõera kohta arvatakse harilikult üksainuke teenija. Kui aga heasti talitada tahetakse, siis on kahte teenijat tarwis, üks kes kandikuga käib ja teine kes lihandustoitujid pakub. Kui üle 12 laua-mõera on, siis on hea, kui kaks teenijat toitu pakuvad. Osavad, koolitatud ja usinad tootludrukud mõivad juuremal lõuna-
laual toapoiste kui ka laua-katjate aset vägaheasti täita.

Kohwilaud.

1. küsimine. Kuidas pakutakse perekonnas kohwi?

1. vastus. Pea igas perekonnas joodakse üheskoos kohwi. Sfikute arvu järele toodakse siis tassijid ühes-
lujikatega lauale.

2. küsimine. Kuidas seatakse tassid lauale?

2. vastus. Pannakse tassid niisama lauale nagu
jõogi nõudgi, ehk neid pannakse kesklauda.

3. küsimine. Kuidas antakse jaia kohwi kõrwa?

3. vastus. Kuidas jaia, koort, piima, juhkurt ja
mõid lauale toodakse, tehakse harraste käju järele. Kui
mõid lauale toodakse, peavad ka sellejaoks väikesed noad
kohal olema?

4. küsimine. Kuidas pakutakse kohwi pärast lõuna-
jõöki?

4. vastus. Pannakse väikese kandiku peale salw-
rätik ja seatakse sinna peale ta suuruse järele mõned
tassid kohwi, juhkritoos ja koor, ja kui kästid on, sinna
kõrwale mõned väikesed klaasid likööri ja pakutakse siis
üksikult külalistele. On aga ka mooduks, et üks tüdruk
tassidega ja koorega eeskäib, kuna teine siis, kui tass
mõetud on, sinna sisse kohwi valab ja juhkurt pakub.

Theelaua tatmine.

1. küsimine. Kuidas kaetakse theelauda?

1. vastus. Theelauda kaetakse niisama nagu kohwigi lauda; kuid runni, niisama ka kruiis palawa weega peab seal juures olema; wiimast tarwitatakse selleks, kui thee kellegile wahest kõwa on. Sai ja koogid, mis selleks antakse, pakutakse jookjate poolt ise ümber.

2. küsimine. Kuidas kaetakse theelauda külmade juurdehammustamisega?

2. vastus. Kui theelauda külmade juurdehammustamisega (Plusschnitt) kaetakse, saab thee juuremalt osalt jõugitoas majapraua enesest walmistatud; tüdruk peab siis ainult tarwilikud nõud, nagu theemasinat, loputamiskausikest, theekarpi ja tarwilikuid tassijid söögilaua wõi kõrwal laual korraldama. Siis pakutakse ehitiks theet ja peale selle wõid, leiba, jaia, worsti, šinki, juustu jne. mis weel laua peal on.

IV. j ä r g.

Tsiwilriiete ja uniwormide puhastamine.

Doatüdruku käest, kes herraste juures teenri kohuüid täidab, nõutakse ka, et ta herra riideid puhastab, sellepärast on ka tarwilik, et sellest siin juttu tehakse.

1. küsimine. Kuidas puhastatakse uniwormijid?

1. vastus. Tüdruk ei tohi uniwormi tikandustest mitte kinni hakkata, sest et need sellelabi mustaks lähewad. Uniwormi nõõpijid puhastatakse nõõbikahwli abil. Uue nõõbide puhastamise juures tohib ainult pehmeid nahklappijid tarwitada, kuna wanemaid nõõpijid nahklapiga, kuhu Wiini puhastamisepaja (Puzkalk) ja steariinõli peale pannaakse, puhtaks õerutakse. On paletid uniwormi peal, siis peawad nende peal olewad tähed ja tärnid, kui

nad uued on, pehme nahklapiga derutama; wanemaid derutakse ka nahklapiga, kuhu peale puhastamise-pulwrit ja steariinõli pannakse.

2. küsimine. Kuidas puhastatakse teisi riideid?

2. vastus. Esitiks derutakse plekid riide seest välja, siis flopitakse neid tolmust ära ja tehakse harjaga puhtaks. Plekid, mis derumise, wee ja seebiga pesemise läbi välja ei lähe, katjutakse plekiweega ehk piiritusega pesemisel äraaotada. Sammetist riided tulewad pehme harjaga puhastada.

3. küsimine. Kuidas peab tsilindri kübaraid puhastama?

3. vastus. Neid puhastatakse esiti pehme harjaga ja tõmmatakse peale selle siidirätikuga filedaks.

4. küsimine. Kuidas puhastatakse ohwitseri mütsijid?

4. vastus. Esitiks tehakse kalem harjaga puhtaks, siis puhutakse shilt hingedõhul niiskeks ja derutakse kuni nahalapiga ehk kalemitükiga, kuni ta blank on.

5. küsimine. Kuidas puhastatakse kannukaid?

5. vastus. Riikaua kui nad uued on, puhastatakse neid nahklapiga, wanemaid aga nahklapi ja puhastamise-pulwriga.

Soapuhastamine.

Igapäewane puhastamine.

1. küsimine. Kuidas tuleb igapäewast puhastamist toimepanna?

1. vastus. Kõigeesitiks wõetakse pöranda riided käjile. On nad toas lahtised, siis wiiakse nad välja, riputatakse ühe lati peale ja flopitakse pahemalt poolt küljest heasti läbi ja harjatakse üle, kuni kõik tolm väljas on. Kinnised pöranda riided (waipad), mida mitte wäljawia ei wõi, puistatakse niiskeks tehtud pruugitud

theelehtedega üle ja derutakse waipaharjaga hoolega läbi; selle theejäänuse sisse kogub siis tolmi, kus nad siis kühvli sisse pühitakse ja ühes kõige mustusega wäljaviiakse. Palju tarvitatakse nüüd ka waipapuhastamise masinat, millega tugewasti üle waipa edasi ja tagasi käiakse; mustus puistatakse pärast masina lahtitegemisel wälja. Sellejärele pühitakse tuba ära, kus hoolakas ja puhas toatüdruk siis ka ühtlasi kõiki kapitalusid ja murkajid puhastamata ei jäta. Parkettpõrandagi wahatakse ära ehk derutakse willajeriidega plangiks; wärwitud põrand wõetakse puhta weega üles ja kuivatakse sellejärele ära. On see kõik jündinud, toodakse lahtised waipad jälle sisse, seatakse neid oma koha peale, pühitakse kõige asjade pealt tolmi ära, pannakse aknad ja ahjud kinni, kuna siis selle tööga walmis oldakse; talweajal peawad enne puhastamist ahjud muudugi kõetud olema.

Magamisetoa puhastamine.

See on muudugi mõista, et enne harilikku puhastamist woodisid peab ülestehutama. Et woodide ülestegemine niisugune töö on, mida iga tüdruk juba oma wanemate kodus on õppinud, siis olgu siin ainult tähendatud, et kõik woodi asjad wäljawõetud peawad saama, ja madratsid, kui nad woodis lahtiselt seisawad, ümberpöörtud peawad saama, nii et peapoolne ots jalutsisse tuleb. Lina peab nii tugewasti ületõmmatama ja finnitopitud saama, et ühtegi wolti järele ei järe. Palju herrasid lasewad woodipatjasid ja muid woodiriideid tükk aega õues päikese käes seista ja siis jälle tippa tuua. On woodid õige hoolikalt ülestehatud ja wooditekid ülelaotatud, siis puhastatakse ööpä, mõimalikult palawa weega ära. Sellejärele puhastatakse kõik pejemiseasjad, nagu kannud, pejulausid, pejulaud hoolega ära ja wõetakse kannide, harjade ja hamba-harjade puhastamine ette. On need ära puhastatud, siis pannakse nad jälle oma koha peale. Puhastatud riided riputatakse üles ja

pühitakse tolm igalt poolt hoolega ära, kus siis sellega magamijetoa puhastamisega walmis oldakse.

Suur-puhastamine.

Suur-puhastamine on majaherrale hirmupilt, on ka nii mõnelegi tüdrukule wastumeelne töö. Asi ei ole aga mitte nii hirmus, kui ta wäljandab ja kuidas jeda enesele ettekujutatakse. Kui noor tüdruk nooruse osawuses ja tubliduses hinnuga ja armastusega töösse hakkab, tunneb ta mõne lühikeste, raske tunni järele oma tehtud töö üle head meelt. Tuba, köök, eeskoda ja kõik järab meile puhtuses wastu, nii et endine hirm otse rõõmuks muutab. Raske nädalate järele tulewad pühad. Igatahes annaksin ma tüdrukutele nõu, et nad kõike rahutumat olekut ja majaproua sõnu, mis suur-puhastamise juures ettetulewad, mitte kuldkaalu peale ei paneks. Mida rahutum majaproua niisugustel silmapilkudel on, jeda kiiremine peaks töö siginema.

1. küsimine. Misjuguksel kombel jünnib suur-puhastamise juures toapuhastamine?

1. wastus. Esitiks tehakse aknad lahti, tõmmatakse tuhk ahjust wälja ja wiiakse, niipalju kui see võimalik on, kõik mööblid toast wälja. Siis pühitakse lage ja seinad, puhastatakse plekid seinapaberitelt, pühitakse tuba puhtaks, pestakse ukjed ja ahjud jeebiweega tubliste ära, puhastatakse aknaid ja hakatakse põrandat puhastama. On see parkettpõrand, siis wahatakse ta wärskelt ära. Selle järele puhastatakse mööblid ja kõik toaasjad hoolega ära ja seatakse neid jälle omale kohale. Nagu juba öeldud, ei puhastada suurel puhastamisel mitte ainult elu- ja magamisse-tubad, waid tehakse ka eeskoda ja köök täiesti puhtaks. Köögi puhastamisel kraamitakse kõik plekk- ja puuasjad riuli pealt maha, puhastatakse ja küüritakse

neid hoolega ära, pannakse kõik kõrwale ja kaetakse kinni. Siis puhastatakse lage ja seinad, pestakse seebiga ukked, köögikapp ja feedumasin hoolega ära, viimaks tehakse aknad puhtaks ja puhastatakse ukkelukud ära; on pörand ka puhtaks pestud, seatakse köögiriistad jälle oma koha peale, kus siis sellega juurpuhastamine lõpetatud on.

Toas olevate asjade puhastamine.

1. küsimine. Kuidas puhastatakse mahagonipuuist mööblid?

1. vastus. Mahagoni mööblid õerutakse cerejini (maawaha) ja petroluimiga, kus need kokku segatud on; 3—4 tunni järele kuuwatakse nad flanell-lapiga õerudes ära; ka terpentini ja waha võib puhastamiseks tarwitada. Palisander-mööblid puhastatakse wärskte piimaga ja õerutakse willaseriidega plangiks.

2. küsimine. Kuidas puhastatakse sohvasid?

2. vastus. Sohwad klopitakse mõlemateist küljedest ära; ületõmmatud rippi- ja willased riided tehakse harjaga puhtaks, kuna atlasjidi ületõmbused siidiridega pühkides puhtaks tehakse. Roiid kaotatakse kamperiga, nahwaliniga ja walge pipraga ära; hea on ka, kui putukapulver pleki peal soojaks tehakse ja selle auru polstertusesse lastakse. Selle juures kukuvad koid uimastatud olekul pörandale, kus neid kerge ära tappa on. Niisama tulewad ka polstertatud toolid puhastada.

3. küsimine. Kuidas puhastatakse waipeid?

3. vastus. Waipad riputatakse üles, klopitakse mõlemad küljed hoolega läbi ja tehakse harjaga puhtaks. Kinninaelutatud waipeid puhastatakse thee jätistega ja hapukapsastega; theejätist ja hapukapsaid puistatakse waipe peale ja pühitakse waipeharjaga õrudes needjamad jälle ära. Tolm kogub ennaft nende jätiste sisse, nii et waipe jällegi oma loomuliku värwi tagasi saab.

4. küsimine. Kuidas puhastatakse kuld raamiid ?
4. vastus. Kuldraamide pealt pühitakse tolmu ma-
ha. Plekid kaotatakse sibulaga ära. Wana raamiid Õeru-
takse jalmiakwainuga. Pilt õerutakse wähe oliwi õliga
üle ja kuivatatakse puhta linaseriidega ära.

5. küsimine. Kuidas puhastatakse kroonlühtreid ?
5. vastus. Klaasist kroonlühtrid pestakse jeebiga
üle ja kuivatatakse hoolega ära. Bronkslühtrid pühitakse
tolmuist puhaks ja õerutakse nahklapiga üle. Wasklüh-
tresid puhastatakse Wiini-lubjaga, steariiniga, puhastuspo-
madega ehk wäsepuhastamise jeebiga plangiks. Raudsed
laõeritud asjad õerutakse niiske riidega üle ja kuivatatakse
jüis hoolega ära.

6. küsimine. Kuidas puhastatakse afnaid ?
6. vastus. Alnaraamid pestakse jeebi- ja jooda-
weega ära ; klaasid pestakse puhta weega, mille jekka pisut
jalmiakwainu ehk piiritust lisatakse ; pestakse shwam-
niga ära ja kuivatatakse hiljem nahklapiga täiesti kui-
waks. Kui alnarumutused heasti hülgawaks tahetakse teha,
jüis pestakse nad kriidijeguga üle ja õerutakse linaseriidega
plangiks.

Parfett=põranda wahatamine.

1. küsimine. Kuidas peab parfett-põrandat wahatama ?
1. vastus. Kui parfett-põrandat uuesti wahatama
peab, jüis tuleb kõigeesiti wana waha täiesti ära õeruda.
Õraõerumine sünnib terpentini ehk teraspuru abil, mida
igalt poolt saada on. Selle peale pühitakse põrand weel
lord ära, pannakse wahawikü peale ja õerutakse ühetasa-
selt pehme, willase lapiga laiali. Kui wikü ära kuivanud
on, wõetakse wikümise-hari kätte ja õerutakse järk-järgult
kuni põrand klantsima hakkab. Rahte forti on wikümise
harjadid olemas : käsi- ja jalahari ; wiimane seotakse rih-
maga jala külge kinni. Peale harjaga õerumist pühitakse
tuba ära ja õerutakse põrand willase lapiga weel tubliste üle.

2. klijimine. Kuidas kaotatakse plekid parkett-põrandalt ära?

2. vastus. Plekiline koht õerutakse terpentiniaga üle ja kiiuritakse seebiga, soodaga ja palawa weega üle. Oliivärvisid kaotatakse potsepa-sawiga, sooda ja seebiga pesemisel ära, kuna wereplekksid äädika, seebi- ja soodaweega pesemise läbi ära kaotatakse.

V j ä r k.

Viisut juure pesupesemisest.

Kellegel mõimalik on olnud, tund aega juures teenistusesse-wõtmise või wahetalituse kontoris wiibida, see on näinud, et pesupesimine kohaotsijate tüdrukute juures väga põlatud on. „Pesu ei pese ma mitte“, „pesupesemist ei wõtta ma mitte enese peale“, on alaliselt kuulda. Ja, kes peab siis pesema, kui teenijatüdruk mitte pesu pesta ei taha? Kas tüdruk ei tarwita ise ka mitte puhtast pesu ja kas majaproua peab siis tüdruku musta pesu puhtaks pesema?

„Ja, herrasjed wõiwad enesele pesunaise wõtta ehk oma pesu pesemisemajas ära peseda lasta, sest kodus pesimine ei ole mitte enam nii väga moodis,“ kuulen ma räägitawad. Suurtes linnades wõib see juhindida, et pesu pesumajades pestakse ja puhtalt koju kätte jaadetakse, kuid mis teewad herrasjed väikestes linnades, kus pesumajad ei ole ja iseäranis weel maal? Nügi suurtes linnades arwawad mõned herrasjed paremaks, pesu kodus lasta pesta.

Et üks tüdruk terwet pesu ükfi peseb, nõutakse ainult haruldastel kordadel; parema ja wäljaõppinud toatiüdruku käest ei nõua mitte majaproua, et ta ükfi pesu peseb, kuid ta nõuab aga seda, et tüdruk pesupesemise juures aitab. Nii siis armas toatiüdruk, ei pruugi ja mitte ära hirmuda, kui pesupäew kätte jõuab; mine

rõõmuga ja armastusega pesukiina juurde ja peše niipalju, kui sinu jõud sulle lubab; harjuta ennaft selles kasulikus töös, mis sulle tulewikus kasuks võib olla, sest ja ei või ju ometi selle peale loota, et sinu tulewane mees sulle pesunaest kojus võib hoida. Kui ja mitte pesu pesema ei õpi, ei peeta sinust teistest puhtast naesterahvastest mitte ainult vähe lugu, vaid ja võib ka oma musta oleku läbi abielu rahu ja õnne rikkuda. Nii ei ole mitte nii paha, kui ta välja näeb ja ja enesele jeda ettekujutad, sellespärast siis ruttu tööse.

1. küsimine. Misjuguised tööd tulewad siis juure pesu pesemise juures järk-järgult ettevõtta?

1. vastus. — 1. Pesu pesema hakates peab musta pesu forteerima. Rõigeesitiks võetakse wärwiline pesu walge pesu hulgaft välja; walgest pesust lahutatakse peenem pesu jämedast ära. Sellejärele jaotatakse pesu nii ära, et vähem must pesu kohe pesemisele võetakse.

— 2. Pesu leotamine. Sellel tööl on see tagajärg, et ta musta lahti leotab, et see riide küljest kergemine lahkeb. Must pesu pannakse päew enne pesema hakkamist ühe juuretoobri jisse ligunema. Rõigeesitiks pannakse naesterahwa järgid ligunemise nõu põhja; peale selle võetakse meesterahwaste- ja naesterahwaste püksid ja walged sukad; siis tuleb woodi pesu: padjapöörid, linad, õjakid ja lastepesu; sellejärele pannakse meesterahwa triikjärgid, kaelarätikud, manshetid, kraed jne. ligunemise nõusse. Peenem pesu tuleb ikka muu pesu peale seadida. Laudlinad, salvrätikud ja kätterätikud tulewad teise nõusse ligunema panna, niisama ka uinarätikuid. Rõõgi kätterätikuid ja muud sarnast pesu ei tohi mitte teiste hulgas leotada, vaid tulewad jällegi teise nõusse panna. Rõige nende nõudesse walatakse niipalju külma wett, kuni see üle pesu ulatab. Külma leotamine on peatingimine, et heasti puhas pesu saab.

— 3. Pesu töö läheb järgmiselt: Wara hommiiku peab pesu pesema wee-katla alla tuled tegema; on nüüd kõik ettekujutamise järele ettevalmistatud, siis võib pesu pesemisega kohe peale algada.

Päew enne seda ligunema pantud pesu wõetakse nüüd weest wälja ja puserdatakse heasti ära. Siis laotatakse iga tükk ülelaid laua ehk pesupingi peale ja õerutatakse kergesti, iseäranis mustad kohad seebiga jisse. Selle järele rullitakse riidetükk kõwasti kokku, panatakse pesumõusse, kust wesi üle on ja jäetakse 1—2 tunniks ehk weel kauemine, nõnda kuidas pesu seda nõuab, ligunema. Nii wõetakse ja seebitakse pesu, kuni pesumõu pooleni täis on.

On ühel pesutiivil õli- wõi raswapekid, siis leotatakse seda iseäranis külma wee sees, seebitakse tublisti ära ja õerutakse käega külma wee sees läbi.

— 4. K ä e g a ja m a s s i n a g a p e s e m i n e. Pesu saab kättega pestud ehk jaolt ka masinaga toime pantud. Kõigeparemad pesumassinad on need, mida „Alexanderwerkis“ kutsutakse. Need massinad pesewad pesu kõige puhtamaks, ilma et nad seda rikuks. Enne pesu masinasse panemist leotakse seda seebiga tublisti ära.

Kus masin puudub, tuleb pesu järgmise juhatamise järele kättega ära peseda.

Pesu pesemise juures peab tingimata faks asja silmas pidama:

a) Pesutiift tuleb nii mõlemates kätes hoida, et riide lõngad otse ülevalt alla ulatawad ja seda wiltu mitte käes hoida ei tohi; wastalisel korral wõib pesu kude õerudes lahti kätiseda.

b) Pesutiiftid peawad õerumise juures täiesti märjad olema ja mitte ainult niisked ehk kuivad.

Seni kui pesu, nagu eespool tähendatud, 1—2 tundi wees on seisnud ja ligunenud, wõetakse kõigeesitiks taskurätikud käile ja õerutatakse neid tublisti seebiga jisse. Siis wõetakse pesutiiftid seebi-suupatusest üksikult wälja ja pesetakse neid harilikult, käega läbi. Peaks mõni plekk raske wälja peseda olema, siis õerutatakse seda weel kord seebiga jisse ja pannakse uuesti weesse tagasi. Raskefordne pesu õerutatakse mõlemalt poolt seebiga jisse, kuna ühefordne ainult üheltpoolt seebitakse.

On kõik pestud pesu järelepeetud, siis viiakse see, kõigepeetum peenikene pesu, nimelt taskurätikud, meeste-rahva värgid j. n. e., jälle pesukatlasse, kus õige nõrk seepilase valmistatud on. Peotäis seepi aitab keemise suures katla mee kohta küllalt; iseäranis soovitatav selleks sunlight-seepi, mis väga hea ja kasulik on.

Et nüüd sunlight-seep paremine puhastab, kui pulver, seep ehk sooda, siis ei pruugi pesu pärast pesemist mitte teist korda teeta. See sünnib ainult siis, kui pesu puhast mitte soovitataval järjel ei ole.

Sellel korral, kus veel pesemata jäänud valget pesu pestakse, keedetakse aegamööda üks katla täis teise järele ära, kuni kõik valmis on. Lõpetaks võib rasvast kõõgipesu ja muud jama pesu peseda. On katel umbes viis minutit pikkamisi keenud — pikaldast keetmist ei kannata pesu mitte — siis võetakse pesu kase puulustikaga välja ja pannakse selle jaoks kõrvalseatud toobrisse. Sellest paneakse järg järgult kõik keedetud pesu, mahaarvatud kõõgipesu.

Peab pesu teine öö seepilases seisma, siis tuleb kõigepealt seda tähelepanna, et lehe üle pesu ulatab, nii et ükski tükk kuivalt ei seisaks, sest kuivalt seisav pesu läheb plekiliseks. Ei ulata seepilase mitte selleks, siis tuleb wett üle valada ja pesu nii nõupõhja suruda, et wesi palawa seepilasega ennast ühendab. Pesu üle laotatakse suurem, kõigeparema jämedam pesutiikk, nii et ühtegi äärest pesust kuivaks ei jääks. Sellest lehelisehautusest tõstetakse pesu nüüd käsitse välja ja waadatakse iga tükk hoolega järele, et kusgil mitte enam mustuse plekki ei ole; peaks plekkid veel leiduma, tuleb kord veel seepilamine ettevõtta ja tublisti kättega õruda. Pesutiikid, mis pahema külje peal seisavad, pööratakse ümber ja pesetakse mõlemast poolt küljest, nii et see siis, parempool väljaspool hoides, leheliselt väljapuserdatakse. Pesu, mille parempool juba väljaspool on, pesetakse siis ainult sellestamast küljest ära.

3ga tükk tuleb heasti väljapuserdada, sest et muidu palju lehelist sinna sisse jääb, mis pesule halba lõhna

finnitab. Valge pesu pannakse palawa wee sisse (loputamise weji); selles weesse jäeb ta seniks seisma, kuni wärwilist pesu pesetakse.

2. küsimine. Kuidas loputatakse pesu?

2. vastus. Peale pesemise on ligem töö pesu loputamine. Selleks pannakse lahtised pesutiigid toobrisse ehk wanni, mis puhta, sooja weega täidetud on; seal loputatakse neist jeebivaht wälja. Seda loputamise tööd tehakse kahetordiselt. See on, kui loputamiseks jõe- või oja-weji saadawal on; kolmas wee wahetus peab sinetamiseks olema.

3. küsimine. Misjuuresel wiisil sinetatakse?

3. vastus. Pesu = sinetamine on wälja loputatud puhta pesu fergepärasine wärwimine, et pesule sinekat nägumoodi anda, nii et ta nagu uus wäljanäeb. Wäikene kotikene pesuline kastetakse sinetamise = wee sisse, liigutatatakse seal nii kaua ümber, kuni see ära sulab. Sinetamise = weji peab külm ja puhas olema. Enne sinetamist tuleb weji weel heasti läbi liigutada. Selle järele pannakse lahtine pesu (mitte liig palju ühekorraga) wee sisse ja waadaku selle järele, et pesu kõik ühtlaselt sinetatud saaks. Paksemad riided tulewad kauemaks ajaks sinetamise = wette jätta, kui õhemad, sest et wiimased ruttem sinet sissetömbawad kui esimised.

4. küsimine. Kuidas puserdatakse pesu?

4. vastus. Mõistmata pesu wäljapuserdamine võib suurt kahju finnitada. Moodsiks on, et pesu nõõri kombel kokku wäändakse ja siis tugewasti puserdatakse, et weji heasti wälja tuleks. Riisjuuresel kombel tehtakse riide lõngad loiuks ja wenitatakse rohkesti wälja, nii et riie peagi lödwaiks läheb ja enneaegu otja saab.

Pesu ei tule mitte wäga tugewasti wäända ega puserdada; parem jäägu rohkem niiskust pesule, kui et see rifutud saab. Pesu tarwitab paljalt üks päew rohkem kuuwamist.

Triikimiseft.

Triikimise ettewalmistamine.

Seatakse triikimiselaud ja triikimiseriie walmis ja hoitakse järgmised asjad käepärast:

1. Suur puhas waagen tärklike fulatamiseks.
2. Karp tärklist.
3. Waagen puhast wett.
4. 2 ehk 3 alust õige puhta triif-rauadega, milledest üks niikohe tarwitufel on, kuna teised sell ajal palawaks lähewad.

5. Wältsimisekont, et siindinud woltijid tasaseks liikata.

6. Tükk linaft ehk puuwillast riet, mustuse ära-derumiseks.

7. Linaferiide jisse mässtitud waha tükk triifraua puhastamiseks, kui see külge peaks hakkama.

8. Üks tükk weesfe ehk tärkli fulatusesse kastetud ja wäljapigistatud wana linaft riidet, et triifraua palawust proowida.

1. küsimine. Misjugune peab triikimiselaud olema?

1. wastus. Zga harilikku laua peal wõib triikida, kui see juur ja tugew küllalt on, et raskemad wajutust wälja kannatab ja mitte ei liigu. Mõned inimesed tarwitawad harilikku laua asemel pikka triiklauda, kuid see on aga ainult põlledel, alusundrikute jne. triikimiseks siindis, kuid kraede, järgide jne. triikimise jaoks ei ole sellel mitte tarwilikku kindlust ega ruumi. Triikimiselaud ei tohi mitte lakeeritud ega poleeritud olla.

2. küsimine. Misjugune peab hea triikimisetek olema?

2. wastus. Pannakse paks, kuid mitte pehme flanell tekk laua peale, selle üle laotatakse file, puhas walge puuwillaneriie ehk linaneriie ja tõmmatakse mõlemad sirgu ja wajutatakse heasti üksteise wastu, et alus mitte wäga pehme ei ole. Tekk peab file olema ja ei tohi seal sees

ühtegi õmblust olla. Siledat, klantšiwat pesu ei wõi millasgi kareda tekki peal triifides saada, waid jellel on äffa korbeline nägu.

Kui triikimiseriie mustaks on läinud ehk ära kõrwenud, ehk kui ta jees palju tärklist on, ta kõwaks ja fleepiwaks on läinud, siis peab jeda ümberpöörma, sest et seal peal triigitud pesu kollased plekkid külge wõtab, iseäranis siis, kui ta wäga niiske on. Kui mõlemad riide küljed kõwaks ja fleepiwaks on läinud ehk ära kõrwenud, siis peab mis riie wõetama ja wana enne tarwitamist hoolega ära pestama.

Kui triikimiseriie pesust märjaks on läinud, siis kuiwatatakse jeda palawa triikraua ületõmbamisega ära. Pesutiikkisid ei tohi mitte nii märjast pärast triikida, et alusriie märjaks läheb, sest farnasel korral fleebib tärkliis triikraua külge.

3. küsimine. Kuidas tuleb pesuga ümberkäia?

3. wastus. Kraed, manshetid, färgid jne. tulewad siis finetamise weest wälja wõtta, kui nad wanast tärkliisest täiesti puhtad on; sellejärele wäntakse nad tublisti ära, riputatakse üles ja kuiwatatakse täiesti ära, enne kui nad tärkliisulatusse jisse kastetakse.

On tähelepantud, et tärkliisulatus palju paremini kuiwa pesu jisse tungib, kui niiske pesu jisse. Pesu wõib ka peale puserdamist ilma kuiwatamata äratärgeltada, kuid ta ei lähe mitte nii kõwaks ja ei wõi teda mitte nii fergeste ega ruttu triikida.

On kasulik, kui ühesugused kraed ja manshetid kottu-pannakse, sest et see tööd fergendab, kui ühesugused kraed ehk manshetid üksteise järele ära triigitakse. Jämedamast linaseriidest ehk puuwillastest riidest pesu wõib nõrgemini tärgeldatud saada, kui peenikesest riidest.

4. küsimine. Kuidas tuleb uue pesuga ümber käia?

4. wastus. Uued kraed ja manshetid on iseäranis raskest triikida; nad ei wõta tärkliisulatusi mitte nii fergesti enesesse ja nõuawad siis triikimise juures iseäranis hoolt. Et tärkliisulatus neile heasti jissetungiks, on tarwis neid tärkliisulatuses õeruda ja pigistada.

5. küsimine. Mis otstarbeks on tärgeldamine?

5. vastus. Tärgeldamisel on see otstarbe, et 4 = ehk 5 = kordne linaneriie ehk puuwillariie, millest kraed, manshetid ehk muud asjad tehakse, üksteisega ühendatud võrkfiwad saada; mida paremini see sünnib, seda kõvem on pesu ja seda rohkem peab ta vastu. Kraed, manshetid jne. sütemised korrad on jämedamast linasest riidest, milledest tärklise sulatus läbitungima peab.

Tärgeldamisel on ka veel see otstarbe, et ta linastriiet filedaks teeb, kudewahesid kinnitatab ja temale kantsi annab.

6. küsimine. Kuidas tuleb tärklisega ümberkäia?

6. vastus. Iga tärklis (nagu maisitärklis, nisu-tärklis, riisitärklis, kantsitärklis jne.) nõuab isesugust ümberkäimist.

Minult see, kes head tärklist tarwitab, jõuab kõigist neist raskustest üle, mis triikimise juures nii sagedasti ette tulewad.

7. küsimine. Misjuuresel kombel sünnib tärkli-sulatus?

7. vastus. Tärkli sulatamise jaoks tarwitataw wesi peab täiesti puhas olema ja ei tohi külm ega keew olla, waid nii palaw, kui käsi kannatab. Nõu, kus tärklist sulatatakse, peab puhas ja soe olema, et palaw sulatus seal sees mitte nii ruttu ära ei jahtuks. Sulatatakse tärklist ehitiks vähem palawas wees, nagu ülewäl pool nimetatud, segatakse wajutades seda heasti ümber, kuni see hoopis ära sulanud on, ja lisatakse sinna siis aegamööda enam sooja wett juurde, et ta wedel ja walge nagu piim on. Tärklis ei tohi mitte palawas wees sulamata olekus seista, waid liigutatagu seda hoolega mõned minutid ümber.

Iga pesutiiki süstetamise ees peab tärklisulatusst heasti ümberliigutatama, nii et põhjapeal paksu tärkliseforda olemas ei ole.

8. küsimine. Misjuures peab sulatuse paras paksus olema?

8. vastus. Sulatuse õiget paksust õpitakse harjutamise läbi tundma; pealeselle saadakse sellest kergesti aru,

kui üks krae wõi manšhet sulatusse sisse kastetakse ja seda jälle wälja wäänetakse. On linajeriide pealmisel pinnal rohkesti tärklisi, siis on sulatus liig paks, ja peab pisut sooja wett juurde walama. Soia aga niid selle eest, et sulatus jälle wedel ei saaks.

Sulatus on siis paras, kui peale wälja wäänamist pesutiiki pealmise pinnale wähe tärklisi jäeb, mida kergesti riide sisse deruda wõib, nii et see hoopis ära kaob. Kuidas pesu tärklisi enesesse sisse tõmbab, tuleb linajeriide, kui ka puuwillariide headusest; ka krae ja manšheti sijemise riide korrad tähendawad seal palju. Kõigepahem on triikimine, kui kõik linajest riidest on. Wõib tihti ette tulla, et mõned manšhetid wäga kõwad on, kuna teised jellel sama sulatusesse kastetud jällegi pehmed on. Niisugusel korral peab teadma, et süü mitte tärklise juures otstida ei ole, waid et sulatus mitte kõigist lordadest läbi tunginud ei ole. Meie soowitaksime aga kraede ja manšhetide jaoks 1 naela tärklise kohta rohkem kui 1 toop wett wõtta.

Kui tärklise sulatus nii paks on, et kaunis palju tärklisi linase riide peale jääb ja ennast mitte sisse deruda ei lae, siis on see tunnistuseks, et tärkliseterakesed, milles ühes tilgas tuhanded on, jaolt üksteise külge kinni on kittinud ja halvasti ära julanud; nemad ei wõi kudeaukudesse heasti sissetungida, kuna siis selle järelduseks on, et tärklis triikraua külge kleebib, kollakaid plekkisid pesu peale jünnitab ehk mullisid enesest annab, iseäranis weel siis, kui triikraud wäga palaw on. Paksu tärklisega lähewad pealmise linajeriide augud kinni, kuna siis sijemistes riiete lordadesse tärklis tungida ei jõua ja seal tarwilikku kleebimise jõudu ei ole. Pesutiikid ei wõi seestpoolt ka mitte arakuwada, sest et pealmistest kinni jäänud aukudest triikimise läbi jünnitatud aur wälja tungida ei wõi, nii et pesutiikk sagedasti nagu ülespuhutud wälja näeb.

Kui tärkli-sulatus liig wedel on, siis on temal wähe kleebimise jõudu, et ta wälimise ja sijemise riide lordasid

üksteisega kindlasti ühendada võiks, nagu see tarviline on; pesu ei saa mitte kõwa ja näitab lahtijid koptasid.

9. küsimine. Misjugune peab triikraud olema?

9. vastus. Kraede, manshetide, färgide jne. triikmiseks on iga triikraud sünnis, kõigeparem üks raskem triikraud, mille põhi aga heasti peenikeselt poleeritud terasest peaks olema, mis kaua palaw seisaks. Soia triikimise jaoks 2—3 rauda alati walmis, sest et raud siis wahetatud peab saama, kui ta mitte enam kergesti üle pesu ei käi.

Enne kui triikima hakatakse, tuleb ikka järelwaadata, kas raud alt täiesti puhas ja file on. Iga rooste plekkene tuleb kõigepeenema liiwapaberiga hoolikalt ära õeruda. Enne kui kraesid, manshettijid jne. triikima hakatakse, tuleb triikrauda ühe wana niiske linaseriide tüki ehk wana tärgeksdatud pesutiiki peal ära proowida, et näha võib, kas ta tarwilikult palaw on, sest raud ei tohi mitte külm ega ka wäga palaw olla. Kui ta wäga palaw on, siis kõrwetab ehk põletab ta pesu ära ja sünnitab mullijid, iseäranis siis, kui paks tärkli-sulatus on. Kui raud jällegi tarwilikult palaw ei ole, siis on selle mõjudus ja tagajärg niisamajugune; mitmekordsed linaseriide korrad ei jae mitte kofku, kuna pesusje kollased plekid sünniwad, iseäranis äärdele. Suhtub et raua külge tärklisi on jäänud, siis tuleb jeda noaga ära kaabitjeda; wõta siis tükkene riide sisse mässtitud waha, õeru paar korda üle mustaks saanud koha ja triigi selle järele natukene aega wana linast riidet, kuni raud jälle puhas ja riidest kergesti üle käib. Üleüldse tuleb tähelepanna, et raud võimalikult palaw peab olema, kuid pesu aga mitte kollaseks teha ei tohi; tarwis on, et triikrauda õige ruttu üle triigitawa riide lüfatakse.

Lasatakse kauemat aega palaw triikraud ühe koha peal seista, ehk triigitakse wäga pikkamisi, siis kõrwetab ta peagi pesutiiki ära, ehk pesu ei lähe mitte kõwaks.

Musi triikrandajid peaks alati alama pesu jaoks tarwitadama, sest nad annawad jagedaste enesest wärnitse plekkijid wälja ehk sünnitawad muud mustust.

Kui triikimine lõpetatud on, siis tulewad rauad

willase riide sisse mäsida ja kuiwa koha peale panna, sest et nad niiskel kohtadel kergesti roostetama lähewad.

10. küsimine. Kuidas targeldatakse kraesid ja manshettisid?

10. wastus. Enne kui kraesid ja manshettisid tärkli-fulatusse sisse kastetakse, peab sedasama heasti ümberliigutama, kuni tärkliis täiesti fulanud on, nii et fulatus libe ja flantjiv wäljanäeb. Kui tärkli jaoksed põhja on heitnud, siis peab neid liigutamise läbi jälle ärakaotatama, et fulatus ühesugune oleks, enne kui uus jagu pesu sisse kastetakse. Kastetakse ainult 2 kuni 3 kraet ehk manshetti korraga fulatusesse, pestakse ja õerutakse neid ükshikult kättega läbi, ja kastetakse ifka jälle fulatusesse, kuni tärkliis kõigeft linaseriide kordadest läbi tungimud on. Wõetakse siis fulatusesse kastetud asjad ühes koos wälja, õerutakse neid weel heasti läbi, kuni tärkliis kadunud ja ennast riide sisse on tõmbanud.

Nüüd laotatakse targeldatud kraed, manshettid j. n. e. ükshikult laiali, kuna kõik fortjud ära silitatakse, pannakse neid siis üksteise kõrwale jämeda käterätigu peale, mille sisse nad rullitakse ja pooleks tunniks kõrwale kuiwama pannakse, enne kui neid triikima hakatakse. Targeldatud pesutiigid wõiwad ka terve öö ehk rohkem riide sisse jääda, kuid ära kuiwada ei tohi nad mitte, waid peawad ifka niiskeks jääma. See sünnib kõige paremine jelleläbi, et pesu finnikastud waagnasse pannakse ja seal hoitakse. On aga rutt, siis wõib pesu peale targeldamist kohe triikima hakata, kuid seda tuleb tähelepanna, et pesu tärkli fulatusest siis kõwemine wälja puserdatud peab saama ja peale triikimist mõne sooja koha peale, kas ahju äärde wõi sooja pliidi ligadale, weel kuiwama pantakse. Kui pesu weel õige määrg on, siis on seda raske triikida, sest ta kleebib raua külge ja ei lähe tarwilikult kõwaks.

Soomitaw on aga ülewastpool antud juhutamise järele käia, ja pesu riide sisse rullida.

Triikijannad, kes tuuletamise masinaid tarwitawad, ei pea targeldatud pesu mitte tugewasti wäljawäänama, sest et

fuur jagu terwest fulatuselt, nagu näituseks borax, ühes weega wälja jookseb, mis läbi pesu kõwaks ei lähe. Sär- gide tärgeldamise suures tuleb tähelepanna, et ainult rinnajagu, krae ja manshettid tärgeldada tulewad; neid kastetakse tärklise fulatusesse ja õrutakse, nagu eespool juhatati; muid särge jagusid ei tohi tärklise fulatusega mitte kofku puituda lasta, waid neid tuleb ainult sooja weega niiskeks pritsida. Tärgeldatud särge kohad tulewad siis sellejamasse särge jisse rullida, ja ei ole mitte tarwis, jelle jaoks teist riidetükki wõtta.

Tärklisele ei tohi midagi juurde lisada, sest et seal juba kõik tarwilikud osad olemas on. Zuurdelisandused wõiwad ainult kahju sünnitada.

Kraesid, manshettisid, särkisid jne. ei tohi mitte kaks- korda tärgeldada, sest teine tärgeldamine rikub suutumaks esimese tärgeldamise ära, nii et pesu ilmasgi hea ei saa.

11. küsimine. Kuudas triigitakse kraesid j. n. e.

11. wastus. Wõetakse pesutükk riide sest wälja, pannakse libedalt laua peale, pahem külge ülespoole ja tõmmatakse sirgu, kuni suuremad woldid ära kaowad. Sellejärele wõetakse palaw triikraud, lastakse ehitiks piffa- miisi üle pahema poole külge käia, kuna pesutükki kõigile poole külge wälja wenitatakse. Kui nii triigitud saab, pööratakse pesutükk ümber, kus siis paremal pool enam ühtegi woldikest näha ei ole. Krae kõwadus näitab nüüd, et riidekorrad kindlasti üksteise külges on; lahtist kohta ei ole kusgilgi enam märgata.

Peaksiwad paremal pool mõned woldid näha olema, siis tehtakse neid puhta linaferiide tükikesega pifut märjaks, tõmmatakse sõrmega ehk waltskondiga sirgu ja triigitakse sellejärele parem külge niisama ära, nagu pahemgi külge. On ära nähtud, et linaferiide korrad koos on, siis triigitakse mõlemate kätega tugewasti peale wajutades; jelle peale peab aga waatama, et triikraud woltisid järele ei jäta, mis ette tulla võib, kui mitte ühetasaselt ei triigita.

Soomitakse iseäranis ilust ja ühtlast flantsi saada, siis pannakse lõpuks pesutükk pifuti (parem külge ülewal

pool) laua peale, seatakse triikraud põigiti peale ja lüfatasse tugewal wajutusel, ilma peatamata, kuni pesu teisele poole otjani. Selle töö juures peab terve ülemkeha jagu triikraua peale wajutama, kuna mõlemate kätega triikraua pidemist kinnihoida tuleb; jelleläbi võib siis tugewasti raua peale wajutada, milleläbi ilus, lihtlane klants sünnib. Kui selle õpetamise järele käiakse, siis ei ole klantsstriikimisest enam tarwis pikemat juhatamist anda. Hakatuses pahemalt poolt triikimine tohib ainult tugewal wajutusel liihikene aeg kesta, kui parempoolne külg hea peab saama. Ka ei pea krae sifemist külge mitte täiesti kuivaks ega klantsiwaaks triigitama, sest et krae jelleläbi mitte tarwilikult kõwa ei saa.

Püstkraed ümberpöörtud nufadega, on mõnikord halwemad triikida, kui liht püstkraed. Rõigeparemine triigitakse nurgad eraldi; ümberpöörmise juures ei tohi neid aga mitte väga kõwaks triikida, sest et triikimise juures kant murduda võib; nufad peawad pahemalt poolt niisama siledalt triigitud olema, kui terve krae paremalt poolt küljest.

Mullid sünniwad üleüldse ainult siis, kui linaneriie uus ehk kui tärkliisulatus väga pakas on, nii et ta riide sifemise kordadesse tungida ei või. Kui õige palawat rauda saab tarwitatud, siis on asi weel pahem. Et põisi või mullisid ära kaotada, tehakse need kohad linaseriide lapiga pisut märjaks, wajutatakse peoga maha ja triigitakse ettewaatlikult mitte nii väga kuuma rauaga. Mullid ei saa siis mitte enam ettetulema.

Järgmise juhatamise järele võib krae ja mansheti ääresid iseäranis ilusaks ja siledaks teha.

Õdetakse walmis triigitud asi ja lüfatatakse tublil wajutusel triikraua otsaga, mis mitte väga palaw ei pruugi olla (palaw raud teeb kollased plekid ääredele), pikuti äärt mööda, kus siis hiilgaw joon sünnib, mis pesule väga klist nagu annab.

Üks teine, aga palju keerulisem wiis on järgmine:

Liisutatakse kraed, manshetid, järgid jne. peale selle kui nad kuivaks on triigitud, pühata wee sisse kastetud

ja heasti väljapigistatud linaseriide lapikeseaga, pannakse neid kõwa, fileda aluse peale (klantspapi ehk ühe fileda kasepuu lauase peale) ja triigitakse klantstriikrauga ehk harilikku triikrauga ümarguseks kulunud tagumise äärega, tugewasti peale wajutades, rutulisel ja lühikesel edasi-tagasi dõthumisel, kuni ühetasane ja ilus klants sünnib. Kui palawat rauda wähe peale wajutatakse, ei hakka pesu mitte heasti läikima; niisama ei saa pesu head läiget, ehk küll kõwasti wajutatakse, kui raud järe on. Klantspesu juures tuleb tähelepanna et pesu mitte wäga niiske ei ole, sest muidu wõib ta oma kõwadust kaotada, kuna ka mullid kergesti peale tulewad. Linaseriide pesu on kergem läikivaks triifida, kui puuwilla-riidest pesu.

Kõrwetatakse pesu mõnest kohast palawa rauaga ära, siis walmistatakse ühest jaost chlorkubjast ja üheksast jaost palawast weest nõrk sulatus. Peale selle, kui see sulatus selginud on, kastetakse linane lapikene sinna sisse ja määratakse kõrbenud koht selle sulatusega üle; kui tarwis, peab seda mitu korda ettewõetama. Wigastatud koha pealt tuleb enne sulatusega määrimist tärklik palawa weega ära pesta. Kui walge wärv jälle tagasi on tulnud, pestakse chlorkubi täiesti ära ehk pannakse wigastatud pesutiiki mõneks ajaks külma wee sisse ja kuivatatakse ta päikese käes ära; seda wee sees hoidmist ja päikese käes kuivatamist korraldatakse nii kaua, kuni plekk kadunud on.

12. küsimine. Kuidas paenutatakse kraed ja manshetid kõweraks.

12. wastus. On pesu triigitud ja klantsima tehtud, siis paenutatakse neid, niikaua kui nad soojad on, järgmisel kombel kõweraks: Pannakse krae ehk manshet triikimiselaua peale, pahem (seespidine) külg ülespoole, wõetakse palaw raud paremasse kätte, seatakse see wiltu seisukorras pesu pahema otja juurde, tõmmatakse seda ettewaatlikult, kuid kindlasti enese poole ja paenutatakse rauda alt wabaks saanud pesu jagu üle triikrauga.

See on harilik wiis, kuidas kraesid ja manshettijid paenutada tuleb. Selleks on teatawat harjutamist tarwis;

paenutamine sünnib jeda paremine, mida hoolikamalt nad triigitud on. Seda tööd võib ainult siis õigesti toimetada, ilma et kraed pehmeks lähewad, kui nad enne hoolfalt triigitud, nii et kõik korrad üksteise külges kinni on.

13. küsimine. Kuidas triigitakse särkisid?

13. wastus. Peale selle, kui särk targeldatud ja sellejärele mõni aeg riide sees aurutatiud on, pannakse jeda triiklana peale ja triigitakse kõigeesitiks targeldamata kohad järgmiselt ära: esitiks mõlemad käiksed üksteise järele, siis õlatükid, krae ja särgi selg, mis mõlemalt poolt küljest triikida tuleb. Siis laotatakse särk laiali ja triigitakse esimene külg, rinna esine wäljaarwatud, mis kõigewiimaks kätte tuleb wõtta ja iseäranist hoolt nõuab. Minna alla tuleb paksu flanelli sisse mässtitud lauakene panna, et särgi rinnatiift seljatiifiga mitte kokku ei kleebi. Selle järele triigitakse rinnajagu harilikul kombel pealt poolt küljest ära, pannakse särk ilusasti kokku ja riputatakse kuivama.

Tikasduji triigitakse lihtsalt ühes teiste pesutüki jagudega pealt poolt küljest filedaks; sellejärele pöördakse ta ümber, pannakse ühe pehme aluse peale ja antakse temale sellejaoks tehtud riistaga ta õige nägumood.

14. küsimine. Kuidas targeldatakse eesrüideid, põllesid jne?

14. wastus. Walmistatakse tärkliisulatust jelljamal wiisil, nagu see kraede ja manshetide jaoks walmistati, kuid ta peab heasti wedelam olema.

Gesrüiete pesemisel, kui nendele freemwärwi anda tahetakse, pannakse wiimase wee sisse natukene riidesse mässtitud oferi wärwi, liigutatakse siis jeda wee sees ümber, kuni soowitud wärw kätte saab. Peale selle, kui eesrüided selle kollatamise wee jeeft wälja on wõetud ja heasti läbi wäänatud, ei pruugi neid peale wäänamist mitte ära kuivatada, waid kastetakse kohe tärkliise sulatuse sisse ja õerutakse hoolega läbi, nii et tärkliis heasti sissetõmbab. Selle järele mässtitakse nad riide sisse, kus neid siis mõne aja pärast triigitakse.

Kui tärkliis mitte keedetud ei ole, siis saab pesu walgem, ilusam ja flantsiwan; keedetud tärkliis teeb riide

apraks ja on rassem väljapejeda. Geskatted, mis korralikult keetmata tärklisega tärkeldatakse, peavad kauem vastu ja ei käre mitte nii hõlpsasti, kui keedetud tärklisega tärkeldataud.

Keetmine.

Viimastel aastadel on see paremates perekondades mooduks saanud, et täiskasvanud tütreid mõnes auusas võderastemajas hea koka juures keetmise-kursus lastakse läbi teha. Seda põhjendatakse sellega, et tütrekene „peenemat kööki“ tundma õpiks. Sgatahes kuuleb, näeb ja õpib noor tüdruk niisuguses võderastemaja köögis mõndagi, mida ta vanemate majas mitte ei näe; kas see temale kasulik on, tuleb küsida; wahest toob see temale kogunisti kahju. Noorel tüdrukul, kes kord kodanliku majatalitust juhatama peab, tuleb kõigepealt lihtsaid ja toitwaid söökiid valmistama õppida. Noor majaproua peab õppima kottuhoidlik olema ja pistuga rehkendama. Mõndanimeetatud „peenikest kööki“ tarwitab tüdruk kõigewähem. Seda ei ole eramajas mitte tarwis, et majatütar tulises kiiruses tosin peadele jüüa peab valmistada ja et ta kõiki mainustoitufid, mida ta vanemate majas nime järele mitte ei tunnud, valmistama õpib. Hiljemas elus ei ole temal jeda wahest juugu tarwis ja mis niisugune noor tüdruk juures võderastemaja köögis tundma õpib, läheb temal hiljemas perekonna elus harwa tarwis. Ta õpib seal juurepäralist ja kuluat köögi-elu tundma ja püüab siis ka hiljem oma kööki sellejärele sissejeadida, mis kuidagiisti soovitaw ei ole. Meie anname siis igale emale, kes ise keeta oskab, nõu, et ta oma tütrekest kodu hoiaks ja omas köögis toimetada ja talitada laseks. Mängides õpib kaswaw tütar keetma, sest arwa tuleb see ette, et tütar mõne kõrgema seisuse mehega abielusje heidab, kus tema vanemate köögis õpitud keetmise kunst mitte ei ulata. Wõdude ajal wõtab peaaegu iga majaproua enesele õppinud

keetja, sest et temal mõimata on ühel ajal kõõgis talitada ja mõraid vastu võtta. Rahjuks on aga ka emasid, kes ise mitte keeta ei oska. Nendele annan ma nõu, et nad keetja naesterahwa koju võtaks ja noort tüdrukut ta juures õppida laseks. Jäëranis need emad, kes ise mitte keeta ei mõista, lasewad oma tüdreid keetmist õppida, sest nad on tundma õppinud, kui wilets lugu see on, kui keetmise kunsti ei tunda. Õppinud keetjanna juures keetma õppimine on alati kasulikum, kui mõerastemajas. Nende palkamise juures peab see neile kohuseks tegema, et nad wälja õpetamist enese peale wõtawad, sest suurem osa keetjannadest ei taha oma keetmiskunsti saladusi heameelega mitte teistele awalbada ega neid sellega tuttawaks teha.

Noorel tüdrukul ei tohi õppimise juures mitte heatahtmine puududa. Üksigi meister ei tule taewast ja iga hea asja õppimine nõuab aega. Mõgamööda omandab õppija enesele osawust, kuna ta lõpeks enese tööst rõõmu tunneb. Peale hea tahtmise läheb keetmise õppimiseks weel muid omandusi tarwis. Kõigepealt nimetan ma neist ainult neli: usinus, kokkuhoidmine, korrapidamine ja puhtus. — Kõigepealt on usinus tarwis, sest jagedasti tuleb mitmeid söökisid ühekorraga walmistada, kuna siis ühtegi neist hooletusesse ei tohi jätta. Iga keetja peaks kõigeesitaks mitmesuguste toiduainade iseäraldusi ja nende omadusi tundma õppima. Teab keetjanna selgesti, kui palju see ehk teine toiduaine keema ja küpsema peab, siis ei jõe ta oma toidu walmistamisega mitte hiljaks, waid aega jõe temal weel ülegi. Mõga on meil kõigil wähe ja sellepärast on ta kallis nagu raha. Kui ilus on see, kui keetjanna ühe töö wahel teist tööd — teist toitu walmistada wõib.

Teine woorus olgu kokkuhoidmine, sest küllalt ei ole weel, et heaststi keeta osataks, waid wähe raha eest peab ka mõistma head walmistada. Kõõgis ei tohi ühtegi, mida weel tarwitada wõib, ära wiskata. Ülejäänud söögi-jätistest, mis nii mõnedgi keetjannad ja majaprouad ära wiskawad, wõib aegajalt

head jõõki walmistada, kui neid alal hoitakse. Ole ka pealeselle würtsidega kokkuhoidlik, sest nende paras tarvitamine annab jõõgidele õige maitse, kuna üleliigne würtsitamine toidud ära rikub ja isegi terwile kahjulik on. Niisama kokkuhoidlik peab ka põletuspõudega olema; üleliigne palawus ja tuli wõib jägedasti toidud ära kõrwetada, kuna keetmiseks ainult parast tuld tarwis läheb. Gaasi tarvitamisel tuleb ainult pool kraani lahti teha, sest et gaas siis õhuga paremine ennaft ühendab ja juuremat tuleleeki sünnitab. Sagedasti rikub ka walju keemine toidumagu ja ei lase liha, kaunwilja, keeduwilja jne. pehmeks saada.

Olgu igal pool, nii on ka kõõgis palju kergem ja meeldivam tööd teha, kui kõik asjad heas korras on. Sellepärast peab iga asi oma kindlas kohas olema, et ta kohe käepärast oleks. Õtjiniise juures sünnib segadus ja ajawiide, nii et mõnigi toit ära kõrveda ja raisku wõib minna. Nii lastagu kõõgis igale poole riinulid jaapid seadida, mis jügugi kalliks maksma ei tule, kelle peal kõõgi asju hoitakse. Riinulite peale seatakse walged paberid, kuna laudade äärdele paberist pitšid pannakse, mis wäga wähe maksma tulewad. On kõiki niisugisi ära korraldatud, siis wõiwad majaproua kui ka keetjanna lahkul meel ja tahtistamata oma tööd teha.

Korrapidamisega peab käsikäes ka puhtus käima. Kus kõõgis keetmise juures gaasi tarvitakse, on palju kergem puhtust hoida. Enne kui pliidiist nõgine fatal wõi pann ära wõetakse, seatakse laua peale paberitiikk wõi wäikene lauakene, mille peale siis määrdiw asi tõsta tuleb. Et raswaplekid mitte laua peale ei tule, hoitakse palawa weega täidetud kopsik käepärast, kuhu kulpi, lusikaid, tarwitatud nugasid jne. jissepanna wõib.

Määritud ja tarwitatud kopsikud ja potid pestakse niisuguse ära ehk täidetakse neid weega, et järelejäänud jõõgi jätised lahti liguneksiwad ja neid hiljem kerge puhastada oleks.

Weel palju muud tähelepanemist ja teadust läheb tarwis, kui õigesti ja heasti teeta tahetakse; kui aga

neidjamašidgi juhatamissi ja sõrmenäitamissi jüdamesse
wõetakse, jaab töö palju kergem olema, nii et sest rõõmu
wõib tunda.

Juukšede korraldamine.

1. küsimine. Mis on naesterahwa kõige ilusam ehe?
1. wastus. Naesterahwa kõige ilusam ehe on juuks.
2. küsimine. Kuidas tulewad nad korras pidada?
2. wastus. Tarwis on juukšeid päewas vähemalt
kaks korda lahti teha ja neid hea, kuid mitte kõwa kammiga
läbi kammida. Siin juures hoitakse juukšed pahema käega
finni ja kammitakse esitiks otjad, siis ikka edasi peanaha
poole minnes, kuni kamm ilma peatamata kõigist juukše-
dest läbi käib. Sellejärele suutakse juukšed harjaga läbi,
peanaha poolt alla poole tõmmades.

3. küsimine. Kuidas kutsutakse lahkusid ja kus nad
seisawad?

3. wastus. On pealäh ja ristläh olemas. Pealäh
seisab pealae keskelt ja ulatab kuni otjaette, ristläh käib
kõrwast kõrwani. On juukšed kammiga ja harjaga ülemal
antud juhatusi mööda läbi suitud, siis pannakse nad
tagapoole ja tõmmatakse kammi wiimase hambaga läh
pealaele, nii et juukšed kahele poole pealage langewad.
Ristläh tõmmatakse kullatagant pahemale ja paremale
poole. Selle järele wõetakse tagumine juuks ja palmitakse
ehk seatakse nii, kuidas mooduks on ja kellegile meeldib.

VI. järk.

Plekside ärahaotamine.

1. küsimine. Kuidas haotatakse plekšid?
1. wastus. Raswaplekšid haotatakse jeebiga, benzi-
niga ehk heasti lahendatud salmiakwainuga pesemisel,

õliwäriplekijid kaotab seep ja kalileheline ehk ka terpentini; tõrwa- ja wankrimääre plekijid peab benziniga ehk weewliätheriga pesema; waigu, laki ja wärnitja plekijid wõtab terpentini ja piiritus wälja; weiniplekijid derutakse laua soolaga, jäetakse see pikemaks ajaks pleki peale, kus see siis ära kaob; roosteplekide wastu pesu sees on tina-soola sulatus (Zinnfalzlösung) wäga hea; punwilja-, weini- kui ka tindi=plekid kaowad siis ära, kui neid tšitroni hapuga pestakse; hapu wastu aitab (kui aga kohe tarwitatakse) jalmiaguwain. Palju plekijid kaowad juba siis ära, kui neid ainult gallseebiga pesetakse.

2. küsimine. Kuidas tuleb kõige nende abinõudega ümberkäia?

2. wastus. Tähelepanna tuleb, et kõik need juhatatud abinõud enam ehk vähem riide peale rikkumalt mõjuvad. Sellepärast peawad need kohad heasti weega ära pestud saama; wahest ka seebiga.

3. küsimine. Kuidas kaotatakse waha- ja stearin=plekijid riitest?

3. wastus. Pannakse laua peale üks niiske riie, selle peale plekiga riie, mida kustutus=paberiga kinnifatakse; seda triigitakse siis palawa triikrauaga, selle läbi waha ja stearin ära sulab ja seda kustutus=paber jisse imeb.

4. küsimine. Kuidas kaotatakse wereplekijid?

4. wastus. Willaste riiete sees kaotakse wereplekid selle läbi ära, kui õige ettewaatlikult soolahaput (Salzfäure) sinna peale wõidakse ja sellejärele kohe jalmiakwainu, kui nad mitte seebiga pesemisel ära ei kao. Näputöö pealt kaowad wereplekid ära, kui niiskendatud tärklisi sinna peale riputatakse, seda ärakuuwada lastakse ja siis ära puhastatakse; siidi sees kaotatakse nad seebinveega pesemisel ära, kus see koht siis ületriigitakse.

5. küsimine. Kuidas kaotatakse roosteplekid terase pealt ära?

5. wastus. Derutakse terast punnõliga jisse ja lastakse seda mõni päew seista; siis pühitakse õli ära ja puhastatakse liiwapaberiga.

6. küsimine. Kuidas puhastatakse mustajid plekkwannisid?

6. vastus. Plekkwannisid küüritakse liivaga ja seebiga, — kui tarwis, veel suhkruhapuga.

7. küsimine. Kuidas kaotatakse marmoriplatede pealt plekkid?

7. vastus. Neid kaotatakse petroliumiga.

8. küsimine. Millega võib katki läinud kiwinõusid kõigeparemine parandada?

8. vastus. Kõigeparemini on katki läinud kiwinõusid sündetikoni (SynDETikon) parandada, mida igast apteegist ja röhupoest saada võib.

Majapidamise masinad ja köögipotid.

Kõik majatalituses olevad isikud mõistavad headest majatalituse masinatest ja riistadest lugupidada. Kõige paremad ja soovitatavamad teistest masinatest on küll „Alexanderwerki“ wabriku tööd, mida iga majaproua enesele nõutama peaks, et sellega oma teenijate waewa fergitada. „Alexanderwerki“ masinad käiwad oma lihtsuse ja hea töötamise poolest kõigest teistest omasugustest masinatest üle. Peaaegu igal majatalituse töötarul on omad masinad olemas, nagu: lihahakkimise-, leiwalõikamise-, jäepurustamise-, puuwilja- ja tsitronipigistamise masinad ja lihahawtipressid; kui ka weel aiawilja- ja ubadelõikajad, sibulalõikajad, puuwiljapuhastajad, kooremasinad, wõimasinad, koorelõõjad, majakaalud, pesumasinad, püherdamismasinad, pesutangid, riivmasinad, kohwireskid, würtfiwesked, noapuhastajad masinad, lauanugade- ja kahwlite puhastajad, noateritajad, wahwlirauad, koogiworminiise masinad, koogitõmbajad, puulõhkujad, pliidi- raua puhastajad, austri kakkimurdjad, iseäralisi köögilaudasid jne. „Alexanderwerki“ wabriku töösid on kõiges parematest maja- ja köögiasjade kauplustest saada. Tarwis on ainult „Alexanderwerki“ wabriku märki tähele-

panna, et kindel võib olla, et jee nimetatud wabriku töö on.

Rõigeparemad kõõginõud on plekknõud, mis emaleeritud on. Seeftpoolt puhastatakse neid sooja weega ja soodaga ja wäljastpoolt peenikese liiwaga. Rõigeparemaks raud- ja wasknõude puhastamise abinõuks on peenikene liiw, mis kõiki senist puhastamise pulwrid ülesööb. Söögiriistajid puhastatakse wilklapiga, kriidiga ehk tuhaga, hõbedat ja hiinahõbedat sooja weega ja peenikese kriidiga, raswafid klaasijid sooja weega ja soodaga. Walget puud küüratakse seebiga ja harjaga, wärvitud puuasju seebiga ja leige weega.

Kuidas peab tüdruk enese aega ärajaotama.

Tüdruk, kes aega mitte õieti ärajaotada ei mõista, ei saa oma töödega millasgi walmis. Dige ajaajutus fergitab teenistust ja edentab tööd. Sellepärast peab tüdruk ennast jelles harjutama, et ta oma igapäewaste töödega alati ühel ja jelljamaal ajal walmis saab. Paremate sõnadega ei wõi majaproua mitte oma tüdrukut kiita, kui: „Ta on oma tööga ifka walmis ja on peale selle weel ufin ja puhas.“ Saladus, et tööga walmis saada, seisab õiges töö ärajaotamises.

1. küsimine. Kuidas peab tüdruk päewa ärajaotama, et oma tööga õigel ajal walmis saada?

1. wastus. Talwel tõuseb tüdruk kõige hiljemalt kell 6, kui ajal kell 5 ehk $\frac{1}{26}$ üles; peale selle kui ta ennast pefenud ja juud loputanud on, läheb ta töösse. Rõigefitiks läheb ta herraste elutubafid puhastama; kui ta selle tööga walmis on, tõusewad herrased üles. Siis katab ta kohwilauda ja läheb armulise proua juurde teda riidesse panema aitama; paljudes majades nähtakse ka heameelega, kui tüdruk juustjete ülestegemiist oskab. Siis puhastab ta wõderaste- ja ka söögi-tuba; nii mitmedes majades ei puhastada ega foristada söögi-tuba mitte

köögitüdrukust, waid jeda jäetakse toatüdruku hooletks. Kui nüüd kõik toad koristatud ja puhastatud on, jääb kell $1\frac{1}{2}$ 11 olema. Siis võtab tüdruk lambid käile; on need korras ja oma koha peale seatud, siis paneb ta ennast puhtasti riietesse, läheb oma proua juurde ja küsib, kas proual teda käskida on; nüüd on ta walmis wõeraid wastuwõtma, kus ta waheajal mõnda näputööd käile võtab. On kellviisil kell 2 saanud, katab ta lõunalauda, puhastab selle järele hõbeasju, ja peale selle sööginõusid, pühib kööki ja paneb klaasid ära. On ta selle tööga walmis, läheb ta köhwi lauda katma. On ta ka sellega lõpul ja kui armulisel proual midagi enam käskida ei ole, siis võtab ta õmblemise tööd käile. Tüdrukuteest, kes walget pesu oskavad õmmelda, wõi ka triikimisega korda jaawad, peetakse paljugi lugu. On nüüd kell 8 saanud, katab tüdruk õhtulauda ja talitab seal. Peale sööki korraldab ta sööginõud ära ja küsib proua käest järele, kas tal veel midagi käskida on. Sellejärele korraldab ta magamistoja ära, kuna tema töö sellega lõppenud on.

Kui tüdruk kõige nende töödega walmis tahab saada, peab ta usin olema ja aega digesti mõistma tarwitada. Hea tahtmine ja armastus töö wastu teeb temale töö kergeks. Tüdrukule on see väga juureks ehteks, kui ta kõige oma töö juures lahket ja jõbralist nagu näitab.

Mõuanded majaproua abidele.

Meie teenijate hooletuse pärast on juba üleüldiseks kombeks saanud, et majaprouad enesele abijid võtawad. Et see nii on, peame meie jeda paljudele parema seisuse tüdrukutele õnneks arwama, et nad sealäbi kergema ameti peale jaawad, kes enestele warem näputööga teenistust on pidanud otfsima.

Sagedasti kuulnud kaebtustel, et nendega halwasti ümberkäiakse, on ka oma põhi all; nimelt seisab põhjus selles, et paljud ennast selle ameti peale põrmugi ette-

valmistanud ei ole, nii et nad wigasid teewad ja nende abi ja toetuse peale jüguigi loota ei wõi, ja et nende jüübid eest ka teised teenijad wastuist peawad andma.

Mõnelgi noorel tüdrukul on õnnetus, perekondadesse jattuda, kus teenjad ei seisja. Seal wõetakse üks preili, kes wäheste palga ja halwa ümberkäimise juures jagedasti toatüdruku, lastetüdruku ja kõige muu asjade toimetaja ja talitaja peab olema. Sarnane seisuford teeb elu tõesti kibedaks.

Koha otijad noored neid algawad jagedasti oma kirjadega järgmiselt peale: „Mina olen väga heast perekonnast; olen ühe kõrgema ametniku tütar.“ Niisugusel enesekiitwal ülesastumisel puudub juba haridus ja taht. Saatu tema ainult oma tunnistus sisse, milles temal wõimist ja osawust on; koha peale astudes näidaku ta oma lihtsa ülesastumisega enese taktikat ja wiisakust. Mõnigi noor tüdruk on kibedasti pidanud tundma õppima, et ta wiisakuseta ja taktita ülesastumisega enese wastu lugupidamist on kaotanud. Ta taktita ülesastumise pärast on temale kibedaid tähendusi tehtud, kuna wiisakad tüdrukud oma hea ülesastumisega lugupidamist ja armastust mõistfiwad äratada, nii et nad sellega oma teenistuse kohtajid on kindlustanud.

Niisama nagu hea lastekaswatajatel ja koolitajannadel omas ametis head eelharidust tarwis läheb, niisama on jeda ka majaproua abilisele tarwis; ilma eelhariduseta ei tohiks noor tüdruk jarnast kohta mitte wastu wõtta. Nendele tüdrukutele, kes jarnaseid kohtajid enesele jaada igatsjewad, olgu jiiin mõned jõnad nõuandeks üteldud.

1. *Õmblus- ja töö.* Käsitöö koolides koolutatakse juurem osa aega igawa kunstlikkude näputööde peale ära, mida elus ometigi nii palju tarwis ei ole. Kui ühes majas niisugusid kunstitööjaid armastatakse, siis teewad majaproua wõi ka tema tütreid jeda ifegi ära, kuna lihtne õmblus-töö, mida „abiline“ ära teha wõib, palju kasulikum ja tarwilikum on. Sellepärast tuleb nõuanda,

et „abiline“ masšinaga õmblemist, nime-detiffimist, paikamist, juka kudumist ja parandamist jne. hoolega ära õpib.

2. **M a j a t a l i t u s.** Majaproua abiline, kellel majatalituse üle walwada tuleb, kindlustab oma seisukorda teenijate wastu, kui temal igas töös tundmist ja teadust on. Nii peab ta siis wanemate majas — ehk kus tal muidu wõimalik on — ise käed töö külge panema, sagedasti halwasti tehtud tööd ära tegema ja näitama, et ta jeda parentine teha wõib.

3. **R ö ö k.** Majaproua abilisel peab ka keetmise kunstis tundmist olema. Selles tundmises on paljudel nii isearwamine. Nii mitmed usuvad, et kui noor tüdruk walge põllega mõned magusad söögid walmistada wõib, et sest küllalt saab! — Selle asemel peaks aga mõni aeg lihtsöökiid keeta wõima, et teada wõiks, kui palju toiduaineid söögi walmistamiseks tarwis läheb, nii et wäljaandmise juures mitte rumalusi ei sünni. Ka peab abiline mõistma keetmise ja praadimise jaoks liha ära jaotada; weel peab ta mõistma praadi lahti lõigata, sulgloomi tappa ja neist toitu walmistada; niisama peab ta ka mõistma kaladega, metslindudega j. n. e. ümberkäia ja teadma, kuidas neist söökisid walmistada tuleb. Need on asjad, mida nõndanimetatud keetjannad sagedasti halwasti ehk sugugi teha ei mõista. See on nii wastik, kui jänes korwi topitakse, kasuksepa juurde nülginiseks wiitakse ja sealt jälle mäkerdatud kombel kööki tagasi tuakse, mis igalt ühelt söögitiisu suutumaks ära wõtab; nülginise tööd peaks juba kodus mõistatama teha. Kui wastumeelne ja otse jätk see on, kui köögitiidruk ja toatiidruk turult ostetud sulglooma tapmise juures hädas on ja looma otse piinawad.

4. **P e s u ja triikimine.** Pesu on majapidamises tähtis osa; kuidas pesu peseda tuleb, peaks iga noor tüdruk mõistma; ta peaks teadma, kuidas tärgetatud ning willase ja siidipesuga ümberkäia tuleb. Pesupesemise kui ka söökide walmistamise juures peaks iga tiitarlaps majatalituse teeniaga tuttaw olema. Kui majaproua abiline

neid juhataji tähelepaneb, mis seehinane raamat pakub, siis püüdku ta ennaft weel täiendada, ja ka teistele nõu-
anda, et nad jarnast raamatut tähelepanemiseega loeks.

Selgimetatud nõudmised majaproua abilise käest näi-
tawad mõnele noorele tüdrukule väga suured ja raske-
olewad. Kas nõuan ma ehk rohkem, kui iga majaproua
ise toimetama ja teadma peaks?

Neist iseäralistest erandustest ei räägi ma siin mitte,
kus suurtsugu majades noori naesterahwaid iluduse, tea-
duse ja kunsti hariduse otstarbedeks seltsilisteks peetakse
ja kellel selles majatalitusega wähe tegemist on. Sellegi-
pärast tõstab kõrgesti haritud, peenise elukombedega
naesterahwas suuresti oma wäärtust, kui ta tegelikkude
majatalituse asjadega tuttaw on.

Peaks aga iga majaproua, kes ühe noore, haritud
tüdruku oma majasse wõtab, teda siis ka lastusega ja
heldusega oma kõhustetäitmisele juhatama.

Kui noored tüdrukud, kes peale minu poolt nõutud-
tundmiste, heatahtmisega ja truude kohuse täitmisega teenis-
tusesse astuwad, siis oleks asi kõigiti soosikölas ja nii
mõnedgi kaebused jääksiwad tulemata.

Kõhustetäitmise-õpetus.

Kuldjed manitsused noortele algajatele toatüdrukutele.

Auusus, usinus, puhtus ja tõearmastus
on noore tüdruku peawoorused, kui ta herraste teenistuses
edasijõuda tahab. Sellepärast pead sa kõigest wäest püüdma,
et neid woorusid enesele omandada wõiksid. Kõigepealt
ole auus, ära püüa seda mitte enesele, mis sinu omadus-
ei ole; kõigewäiksemates asjades ole sa ka auus ja hoia

ennast kõige effituste eest. Palju tüdrukud arvavad, et sisseostmise juures võitnud kopikate enesele omandamine kellegi kuritöö ega auuvastaline tegu ei ole, — kuid ja pead kofkuhoidlikult oma herraste varandusega ümberkäima ja ikka mõtlema: auujus käib kõigest üle. Sellepärast hoia südametunnistus puhas; teed ja jeda, siis võid ja oma majaprouale igal ajal wabalt silma waadata ja ei pruugi ühtegi inimest karta.

Teine toatüdruku peawoorustest on u s i n u s. Täida siis heameelega oma peale mõetud kohusid ja ära põlga ühtegi tööd; ära tee midagi pilla-palla ega pealsetaudselt, waid tee kõik heasti ja järelmõtle misega, sest et halwasti tehtud töö kasuta on ja uuesti jälle peab tehtud saama. Suuremad kui ka wäiksemaid töösid püüa kõigefuurema hoolega teha, et ja selle lõpetamisel rõõmuga selle peale tagasi waadata võid. Kusgilgi majatalituses ei wõi tööd ühele tüdrukule karwapealt mitte kätte mõõta, sellepärast ei tohi ja mitte nuriseda, kui majaproua poolt ülesantud töö wähest mitte jinu arwamise järele sulle kohaline ei ole, kus juures nii mitmedgi toatüdrukud prouale wastawad: „Kõige tööde jaoks ei ole ma mitte palgatud.“ Üksigi töö ei alanda inimest, kui jeda rõõmuga teha tse. Ole oma herraste wastu alati sõnakuulelik, auupakk ja wiisakas. Ära ärita oma majaprouat mitte asjata wasturääkimisega wihale. Tõuse igal hommikul õigel ajal üles, ilma et ennast äratada lased ja jaota oma töö ära, et sellega õigel ajal walmis saad. Oled ja õigel ajal omad kohussed täitnud, siis jääb sul õhtuti ka mõni wähe tund üle et oma asju korraldada võid. Ära heida õhtu mitte enne magama, kui ja oma pesu ja riided järeliwaatanud ei ole, mida ja teisel päewal kanda tahad. Paranda kõigewäiksemad wigad kohe jälle ära, sest kui jinu riides auk ehk kärisenud koht fuuremaks on läinud, leiad ja pärast weel waewalt aega, niilal ja jeda ära parandada mõiksid.

Kolmas toatüdruku lugupidamise wääriline olek on p u h t u s; sellepärast hoia oma keha ja kõik omad asjad alati puhtad. Tüdruku kõigefuuremad ehted on südame

puhtus ja keha puhtus. Kes oma keha ja asjad puhtad hoiab, hoiab ka enese terwiist ja on sellepärast siis kõigidele meeldiw. Peše igapäew, enne kui ja magama lähed, oma terwet keha weega ja seebiga; ja ei saa sellelābi mitte ainult puhtaks, waid see kosutab ka sinu terwiist ja annab sulle head und. Hoiad ja oma keha ja omad asjad alati puhtad, siis ei meeldi ja isiklikult mitte ainult teistele, waid teed ka anu oma leiwaandjatele.

Ole tõe armastaja! Wanafõna ütleb: „Kes waletab, see warastab“; igakord ei ole see küll mitte nii, küll on see aga tõsi, et see, kes warastab, igakord ka waletab. Sumal on meile inimestele kõnelemise annet annud, tahab siis ka, et meie ainult tõtt räägime ja millasgi ei waleta. Mitte üksi sõnades ei pea inimene tõe armastaja olema, waid ka kõiges omas tegudes ja toimetustes; alati peab inimene otse ja õiglane olema. Räägi wähe, kuid räägi tõtt. On lapsed sinu hoolesle usaldatud, siis ära riktu nende hingeid mitte halwa eeskujuga. Sa annaksid lastele sellega halba eesmärki, kui ja nendega üksi olles teistwiisi ümber käid, kui herraste filmade all. Siin tahan ma sind weel ühe asja eest hoiatada, mis sind wale-tee peale wõib juhtida. Oled ja nüüd lastega niisuguses kohas käinud, mida herrased mitte ei soowi, siis wõid ja kohe kuusatusesje langeda, laste käest nõuda, et nad jeda mitte oma wanematele ütlemä ei pea. Sellega õpetataks lapši kohe waletama. Lase parem enesele majaprouast mõni paha sõna ütelda, kui ja efsinud oled, kui et lapši walelikuteks ja salgajateks õpetaksid. Millasgi ei tohi ja oma leiwaandjate üle paha rääkida; kui see ka tõsi on, mida ja räägid, ei ole see mitte Sumala meelepärast, et ja oma leiwaandjad halwaks teed; parem on juutumaks waitida.

Muusius ja ristiusk nõuab, et ja teiste teenijate ees oma herraste üle mitte kaebtuist ei tõsta ega teiste isikutele nende wigasid ei haruta, milledega neil ühtegi tegemist ei ole. Pärivad teised isikud midagi sinu herrastest, siis räägi paljalt head nendest ehk waiti parem,

kui et kaebama hakkad. Tagaselja rääkimine on üks kõige-
suurematest ebamoorustest, mida küllalt hoiatada ei wõi.

Et sina, armas tüdruk, kõik oma eluaega teenida
ei taha, siis tarwita kõigiti oma teenistuse aega nii, et
oma tulewiku kasuks midagi äraõppida wõiksid, näituseks
keetmist, õmblemist ja triikimist. Ole oma palgaga kogu-
hoidlik ja ära raiska mitte palju oma riiete peale. Ratsu
lihtsalt ja puhtasti riietes käia, sest mida rohkem tüdruk
riiete uhkust tagaajab, seda wastumeelsem on see Jumalale.
Sellespärast ei tohi ja oma pisukest palka mitte toreduse
peale ära kulutada, waid oma tulewiku peale mõtlema.
See seisab aga Jumala käes; kui ja aga kristlikult
elad, käib sinu käsi hiljematel päewadel heasti, sest kiri
ütleb: "Meile kes Jumalat armastawad,
peawad kõik asjad heaks tulema."

Sissekord.

Gesfõna	2
-------------------	---

I. järk.

Miisakuse- ja anupakkumise-õpetus	3
---	---

II. järk.

Pauakatmine ja sõõkide etteseadimine	8
--	---

III. järk.

Suurema lõualaua katmine	13
Rohwilaud	17
Theelaua katmine	18

IV. järk.

Isiwilriiete ja uniwormide puhastamine	18
Doapuhastamine: igapäewane puhastamine	19
Doapuhastamine: magamisetoa puhastamine	20
Suurpuhastamine	21
Doas olevate asjade puhastamine	22
Barfett põranda wahatamine	23

V. järk.

Pisut suure pesupesemisest	24
Triikimisest	29
Reetmine	39
Suuksete korraldamine	42

VI. järk.

Plekide äraaotamine	42
Majapidamise masinad ja föögipotid	44
Kuidas peab tüdruk enese aega äraajutama	45
Rõuanded majaproua abidele	46
Rohustetäitmise õpetus. Kuldsed manitsufesõnad noortele alga- jatele toatüdrukutele	49

A. Birkhan'i kirjastusel Pärnus ilmus ja on
raamatukauplustest saada:

Kuidas omandan ma

Meeldivat wäsimust ja head ümberkäimist?

Juhatus, kuidas isiklikkused wigasid ja puudusid
parandada.

~~~~~

See ülespidamine, käimine, liikumine. Mõnused
näoliigutused. Waade — heal — kõnewiis.
Külmawerefus — enese üle walitsemine —
järelmõtlemine. Inimestega ümberkäi-
mise-kunst — ilmatarfus. Kehalik ja
waimlik wastupidamise-õud. Ter-
wis — puhtus. Gludusewigade
kaotamine. Korratuma näo-
ja kehakaswu-wormide
ümbermuutmine.

A. Hunter'i järele.

✻ ✻ Hind 50 fop. ✻ ✻

A. Birghan'i kirjastusel **Pärnus** ilmus ja on-
raamatukauplustest saada:

Nõuandja armastajatele naesterahvastele!

Meesterahvastega ümberkäimine.

(Armastus, kihlus, pulm ja abiellu.)

Mida noored ja wanemad neiu-
tähelepanema peawad, et lühikese
ajaga õnnelikuks pruudiks wõik-
===== wad saada. =====

✂ Hind 50 kop. ✂

Sijeford.

Tütarlaps.

Tütarlapse seltskonnasse astumine.

Sõrmenäited ja nõuandmised noortele neiudele, kes wõidule taha-
wad saada.

Armastuse = awalduis.

Dige armuawalduise wastuwõte.

Kofterterie — meeldida püüdmise, edwistamine.

Mis on armufadetuis? Kumas ja kuidas tuleb seda elusse äratada??

Millega kõidab neiu kallikest enese külge?

Tähelepanekud neiude abielusse heitmise himust.
 Troostifõnad wanematele neiudele, et nad julguft ei kaotaks.
 Armastuse ja tema kujunemise selgitus.
 Armastaja kimbatuses.
 Õnnetu armastus.
 Kuidas wõib nooruse iludust kaua alles hoida.
 Abinõud, mis naesterahwaste iludust aitawad alles hoida ja tõsta.
 Õtstarbekohaline parajus mis iseäranis naesterahwastel tuleb
 tähelepanna.
 Meeste loomulik maitse naesterahwaste wastu.
 Kuidas wõib kunst weel mõjuda, et naesterahwad meeldifjwad?
 Troostiks langenud tüdrukutele.
 Kui fagedasti ja fergesti naesterahwad langewad.
 Uliwiisakas mees.
 Wanapois.
 Mees, kes naese pilli järele tantfibi.
 Lest.
 Mehe-truudus.
 Mehe aastajärgud.
 Muju.
 Tuline armastusefiri noorele lesele.
 Kuidas salafirjafid firjutataffe — üks armastuse sõjakawalus.
 Tujud.
 Armastuse - tüli.
 Rihlus, pulm ja abielu.
 Abiandmine noorele abielule.
 Troostifõnad õnnetuma naestele.
 Saladus, kuidas mehe armastust ära wõita wõib, et lühikese ajaga
 õnnelikuks pruudiks saada.

